

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, 1868.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 428.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Γ' (*).

ΥΠΟ

Θ. ΚΑΡΟΥΣΟΥ.

Φαῖδρος.

Εἰς οὐδένα ἕτερον τῶν Πλατωνικῶν Διαλόγων ἢ εἰς τὸν Φαῖδρον ἐμφαίνεται τοσοῦτος πλοῦτος θεωριῶν, τοσαύτη δαψίλεια μεταφυσικῶν, ἠθικῶν καὶ καλλιλογικῶν σκέψεων συγκινησμένων μετὰ νεάζουσας ποιητικῆς φαντασίας, ἥτις διαποικίλλει τὰ πάντα διὰ τῶν γοητευτικῶν περιγραφῶν τῆς περιστοιχιζούσης ἡμᾶς ἐξωτερικῆς φύσεως, διὰ τῶν παρεννομένων ψυχαγωγικῶν μυθολογημάτων καὶ διὰ τῆς ἀπάτου καλλονῆς τῆς τῶν ἐννοιῶν πλαστικῆς ἐκδηλώσεως. Οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἢ ἐν τῷ Φαίδρῳ διατρανοῦται ἡ ἐντεχνος ἐκείνη δεξιότης τοῦ συγγραφέως, δι' ἧς, καὶ τοι πραγματευόμενος περὶ ζητημάτων δοκούτων ἐξῶθεν ἀσχετῶν καὶ ἀσυναρτήτων πρὸς ἄλληλα, οἷον περὶ Ἔρωτος, περὶ Ἰδεῶν καὶ περὶ ῥητορικῆς τέχνης, ἀπαρτίζει ἡμῶς ἐκ τούτων ἀπάντων ὅλον τι συμπαγές καὶ εὐρυθμον, ἀδιασπᾶστος

συμπλεκόμενων τῶν μερῶν αὐτοῦ καὶ στερεῶς συνῆρμοιλογομένων πρὸς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνότητα. Ἀλλ' ἵνα προβῶμεν ἀστεμφεῖ βήματι εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν στοιχείων τοῦ Πλατωνικοῦ τούτου Διαλόγου καὶ εἰς τὴν διασάφησιν τῶν καθ' ἕκαστα ἐξ ὧν συνάγεται ὁ σκοπὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἐνόητος, δεῖον ἵνα προηγουμένως διεξέλθωμεν ὅσον ἐπιδέχεται ἡ φύσις τοῦ πράγματος συνοπτικώτερον τὸ περιεχόμενον τοῦ Διαλόγου, παρακολουθοῦντες πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τὰ ἴχνη αὐτοῦ τοῦ συγγραφέαντος.

Ἐπιπέσεις τοῦ Διαλόγου. Ὁ Σωκράτης ἀπαντᾷ καθ' ὁδὸν τὸν φιλόλογον Φαῖδρον πορευόμενον πρὸς περίπικτον ἐξω τοῦ τείχους τῆς πόλεως, καὶ πληροφορηθεὶς, παρ' αὐτοῦ ὅτι ἔρχεται παρὰ Λυσίου τοῦ ῥήτορος, ὅστις διατρέψων παρ' Ἐπικράτει τῷ δημαγωγῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Μορύχου ἀνέγνωσε πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν τινα λόγον ὑπ' αὐτοῦ συντεταγμένον χάριν παιδιᾶς, ὅπως πείσῃ εὐειδῆ τινα νεανίαν ὅτι πρέπει νὰ χαρισθῇ ὄχι εἰς τὸν ἐραστὴν του ἀλλ' εἰς τὸν μὴ ἐρώντα, ἐκδηλοῖ πρὸς τὸν Φαῖδρον τὴν διακαῆ ἐπιθυμίαν του, ὅπως ἀκούσῃ τὸν λόγον ἐκεῖνον, οὗ τινος τὸ θέμα παρίσταται λίαν ἐπαγωγὸν καὶ περιπούδαστον. Ὁ δὲ, γινώσκων τὴν τοῦ Σωκράτους ἐμπροσθὴ κλίσιν περὶ ἀκοῆν λόγων τὸ πρῶτον μὲν ἀποποιεῖται θρυπτόμενος ἐπὶ προφάσει ὅτι ἀπειροῦς ὢν

(*) Ὁρα τόμ. Ζ' σ. 200, 227 καὶ 241, καὶ τ. ΙΗ' σ. 23, 68 καὶ 105.

τῆς ῥητορικῆς τέχνης δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἀπομνημονεύσῃ ὅλον τὸν λόγον τοῦ Λυσίου τοῦ δευνοτάτου τῶν συγχρόνων του συγγραφέων, ἀλλὰ μόνον ἐν κεφαλαίοις νὰ ἐκθέσῃ τὴν διάνοιαν σχεδὸν ἀπάντων τῶν ἐπιχειρημάτων του, δι' ὧν ἐπεζήτη νὰ συστήσῃ τὴν ὑπεροχικὴν διαφορὰν τοῦ μὴ ἐρώντος ἀπὸ τοῦ ἐρώντος. Τέλος δὲ φωραθῆις ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὅτι ἔχει κεκρυμμένον τὸν λόγον ὑπὸ τὸ φερέμα του ἐν τῇ ἀριστερῇ χειρὶ, εἰσκακοῦε τὰς παρακλήσεις του συγκατατιθέμενος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Καταβάντες λοιπὸν ἀμφοτέροι παρά τὰς ὄχθαις τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ διελθόντες διὰ τῶν ὑδατίων τοῦ ποταμοῦ ἀνυπόδητοι κατεκλίθησαν ἐπὶ τῆς πόας ὑπὸ τὴν σκιάν πλάτειας καὶ ὑψηλῆς πλατάνου, ἐνθα ὁ Σωκράτης κατακηλούμενος ὑπὸ τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως ἐξωτερικεύει μετ' ἐνθουσιώδους συγκινήσεως τὰς ἐνδομύχους τῆς ψυχῆς του διαθέσεις, περιγράφων τὸ ὕψος καὶ τὸ σύκιον τῆς παρὰ τῇ πλατάνῳ ἐκφύσειας λύγου, καὶ τὴν ἀκαμίαν αὐτῆς ἐξάνθησιν τὴν διαχέουσαν εἰς τὸν τόπον τερπνὴν εὐωδίαν, τὴν χαριστάτην ἐκείνην πηγὴν, ἐξ ἧς βέβει ὑπὸ τὴν πλάτανον μάλα ψυχρὸν ὕδωρ. Πρὸς δὲ, τὸ εὖπνον τοῦ τόπου, ὅπερ ἐστὶ τοσοῦτον ἡδὺ καὶ εὐάρεστον συνδυαζόμενον μετὰ τοῦ ἐν ὄρῳ θέρουσι λιγυροῦ τῶν τεττίγων τερετίσματος, ἐπὶ τέλους δὲ τὸν πυκνὸν ἐκεῖνον χόρτον ἐφ' οὗ κατακλίνων τις τὴν κεφαλὴν του ἐν ἐδάφει ὁπωσοῦν ἀνωφερεῖ δύναται ἄβρως ν' ἀναπαύηται.

Ἐκ δὲ τῆς θέσεως ταύτης ἐνθα ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Βορέας ἤρπασε ποτε τὴν Ἰρρίθουσαν συμπίχουσαν μετὰ τῶν Νυμφῶν παρὰ τὰς ὄχθαις τοῦ Ἰλισσοῦ λαμβάνων τὸ ἐνδοσίμον ὁ Φαῖδρος, παρεκδικτικῶς ἐρωτᾷ καθ' ὅδον τὸν Σωκράτην ἂν πιστεύῃ τὸ μυθολόγημα τοῦτο. Πρὸς τὸν ἀπαντῶν οὗτος ἐὰν ἐδίσταζον, λέγει, ὡς οἱ σοφοί, ὑπαικιντόμενος τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς σοφιστὰς τοὺς ἀλληγορικῶς ἐρμηνεύοντες τοὺς μύθους, ἠδυνάμην νὰ παράσχω ἀλληγορικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὸν μῦθον τοῦτον ἀλλ' ἐγὼ ὡ Φαῖδρε, εἰ καὶ θεωρῶ ὡς εὖφρεις τὰς τοιαύτας ἐρμηνείας, ὁμολογῶ ὅτι «δέονται καὶ κόπου καὶ ἐπιτηδεύτητος καὶ εὐνοϊκῶν περιστάσεων, διότι ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενος ἀναγκάζεται νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ τὰ περὶ τῶν Ἰπποκονταύρων καὶ τῆς Χιμάριας καὶ τὰ περὶ τῶν Γοργόνων καὶ τῶν Πηγῶν καὶ τὰ περὶ πολλῶν ἄλλων ἐπι παραδοξότητων τεράτων μυθολογούμενα» ἄπερ ἐὰν τις μὴ πιστεύων ὡς ἀληθῆ ζήτησιν νὰ τὰ ἀνάξῃ εἰς τοὺς κανόνες τῆς πιθανότητος, ἀναγκασθῆσεται ὅπως καταδικασθῇ τὸν πολυτίμον χρόνον εἰς μηδαινὰς λεπτολογίας. Ἐγὼ δὲ δὲν ἔχω καιρὸν ν' ἀσχολῶμαι περὶ τὰ τοιαῦτα διότι οὐδέπω κατώρθωσα νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐν Δελφοῖς Θεοῦ, νὰ

γνωρίσω τὸν ἑαυτὸν μου· μοὶ φαίνεται δὲ γελοῖον ἐνῶς ἔτι ἀγνοῶ τοῦτο τὸ οἰκτεῖον νὰ ἐξετάζω τὰ ἀλλότρια. Ὄθεν παραιτησάμενος τῆς ἀλληγορικῆς ἐρμηνείας τῶν μυθολογημάτων τούτων καὶ ἐπόμενος τῇ δημώδει περὶ αὐτῶν πίστει ἐξετάζω ὅχι ταῦτα τὰ εἰς ἐμὲ ἀδιάφορα, ἀλλὰ τὸν ἑαυτὸν μου· ἀσχολεύμαι ὅπως ἀνακαλύψω ἂν ἦμαι θηρίον τι πολυπλοκώτερον καὶ ἀγριώτερον τοῦ Τυφῶνος, ἢ ἡμερωτέρον καὶ ἀπλούστερον ζῶον, μετέχον θείας τινὸς καὶ εὐγενοῦς φύσεως.

Ταῦτα δὲ πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι ἐφθασαν εἰς τὴν προμνησθεῖσαν θέσιν. Κατακλιθέντων οὖν ὑπὸ τὴν πλάτανον ὁ Φαῖδρος ἀναγινώσκει τὸν λόγον τοῦ Λυσίου.

Ὁ ἐρωτικὸς οὗτος λόγος εἶναι ῥητορικὴ μελέτη ἐν εἰδει ἐπιστολῆς ἀπευθυνομένης πρὸς τι μειράκιον, δι' ἧς ὁ ἐπιστέλλων ὑποτίθεται ὅτι, καὶ τοι ἐν πράγματι ἐρωτόληπτος ὢν πρὸς αὐτὸ, ἀποπειρᾷται ἵνα τῷ ἀποδείξῃ ὅτι προτιμώτερον εἶναι νὰ χαρισθῇ εἰς αὐτὸν ὡς δῆθεν μὴ ἐρώντα ἢ εἰς ἐραστήν. Ἰδοὺ δὲ τὰ κεφαλαιώδεστερα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα χρῆται πρὸς ἐπιστήριξιν τοῦ θέματος του, δυσπερίληπτα ὄντα ἐνεκεν τῆς ἐπικρατούσης σοφιστικῆς τετραετίας, ἐνεκεν τῆς ἐλλείψεως λογικῶν διαιρέσεων καὶ τῆς συνεχοῦς τῶν αὐτῶν ἢ καὶ παραπλησίω ἐννοιῶν ἐπαναλήψεως.

«Ἄκουσόν με, γράφει ὁ ἐπιστέλλων πρὸς τὸν ἐρώμενον παιδά, μὴ ἀποποιηθῆς τὴν αἵτησίν μου ἐπι τῷ λόγῳ ὅτι δὲν εἶμαι ἐραστής σου» διότι ὁ μὲν ἐραστής, ἀφοῦ ἄπαξ ἐκπληρώσῃ τὸ πάθος του, μεταμέλειται τότε διὰ τὰς ὁποίας ὑπέστη θυσίας ὑπερ τοῦ ἐρωμένου του, ἀναλογιζόμενος εἰς ὁπόσας ζημίας τῶν ὑπάρχοντων του, εἰς ὁποίους κόπους καὶ ἀγωνίας τὸν ἐξέθεσε τὸ πάθος τοῦ ἐρωτος, ὁ δὲ μὴ ἐραστής οὐδέποτε μεταμέλειται, διότι τὰς πρὸς τὸν ἐρώμενον εὐποιίας του δὲν πράττει ἐλαυνόμενος ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ πάθους, ἀλλ' ἐκουσίως καὶ ὀρθῶς βουλευόμενος. Ναὶ μὲν λέγουσιν ὅτι ὁ ἐραστής κατέχευται ὑπὸ ζῶων αἰσθημάτων καὶ ὅτι εἶναι ἔτοιμος λόγοις τε καὶ ἔργοις νὰ ἐπισπάσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐχθραν καὶ τὸ μῖσος ἀπάντων τῶν ἄλλων ἵνα εὐαρεστήσῃ ἓνα μόνον, τὸν ἐρώμενον. Ἀλλ' ὅμως εἶναι θετικὸν καὶ βέβαιον, ὅτι ὁ ἐραστής, μεταβάλλων ἀντικείμενον ἐρωτος διὰ τὸ ἀψήκορον καὶ ἄσκητον τῶν αἰσθημάτων του, ἐπὶ τοσοῦτον μετατρέπεται ὥστε, ἐὰν τὸ ἀπικιτῆ ὁ νέος ἐρως του, καὶ κοποῖε οὐδ' ἤρᾳτο πρότερον. Ὄθεν πῶς νὰ χαρισθῆς εἰς ἄνθρωπον πάσχοντα τοιοῦτον νόσημα, ἐνῶ καὶ αὐτὸς ὁ πάσχων σύνειδε τὴν παραρροσύνην του, πλὴν ὁμολογεῖ ὅτι δὲν δύναται νὰ χαλινώσῃ ἐκαυτὸν; — Ἄλλως δὲ ἐὰν φοβῆσαι τὴν κοινὴν γνώμην μήπως δυσφημισθῆς γενομένων γνωστῶν τῶν σχέσεων σου,

ἢ κίνδυνος εἶναι ἐκ μέρους τῶν ἐρώντων, οἵτινες ἐπαίρομενοι διὰ τὸ κατόρθωμά των φιλοτιμοῦνται νὰ τὸ διακαυδονίζωσι καὶ νὰ διαδίδωσιν εἰς τὸ κοινὸν ὅτι οἱ κόποι των δὲν ἐμταϊώθησαν· ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας οἱ μὴ ἐρώντες, ἀνώτεροι γινόμενοι τῶν φιλοτιμῶν καὶ τῶν ἐπιδείξεων, προτιμῶσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν καὶ τὴν τῶν ἐρωμένων ὠφέλειαν ἀντὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων κενῆς ὑπολήψεως. Ἐνδέχεται δὲ καὶ ἄλλος φόβος νὰ καταλαμβάνῃ τὴν ψυχὴν σου, νομίζεις ἴσως ὅτι ἡ μόνιμος φιλία εἶναι πρᾶγμα δύσκολον, καὶ ὅτι ἐὰν ἡ φιλία δὲν ἔχη σκοπὸν ἐρωτικόν, ἢ ἐκ τῆς ῥήξεως προερχομένη βλάβη καθίσταται κοινὴ εἰς ἀμφοτέρους· ἐὰν ὅμως συμῖθῃ ἡ ῥῆξις ἀφοῦ θυσιάσῃς ὅ,τι ἔχεις τιμωφέστερον, τὴν τιμὴν σου, ἢ βλάβη ἐπέρχεται μεγίστη εἰς σὲ μόνον. Ἐπόμενον λοιπὸν εἶναι νὰ φοβῆσαι μᾶλλον μήπως ἐχθρευθῆς πρὸς τοὺς ἐραστὰς· διότι οὗτοι εὐρίσκουσι συχνάκις ἀφορμὰς νὰ λυπῶνται καὶ νὰ τραπύνονται, ὑποφῶμενοι ὅτι τὰ πάντα γίνονται ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν βλάβῃ· διὸ ἀποτρέπουσι τοὺς ἐρωμένους των πάσης μετὰ τῶν ἄλλων ἐπιμιξίας καὶ οἰκειότητος, φοβούμενοι μήπως οὗτοι τοὺς ὑπερβάλλωσι εἴτε κατὰ τὸν πλοῦτον, εἴτε κατὰ τὴν νοσηροσύνην, εἴτε κατ' ἄλλο τι πλεονέκτημα. Ἐὰν λοιπὸν σὲ πείσωσι ν' ἀπέχεσαι τούτων σὲ καταστρίνουσιν ἐρημον φίλων· ἐὰν δὲ ἀποβλέπων εἰς τὸ ἴδιόν σου συμφέρον ἀποβάλῃς τὰς ἀξιώσεις των, θέλεις περιέλθῃς μετ' αὐτῶν εἰς ῥῆξιν. Ὅσοι ὅμως ὀφείλουσι τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιθυμιῶν των οὐχὶ εἰς τὸν ἐρωτα, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρετὴν των, πόρρω ἀπέχοντες τοῦ νὰ θεωρῶσι μὲ ζηλότυπον ὄμμα τὰς πρὸς ἄλλους σχέσεις τοῦ ἐρωμένου των, ἀπ' ἐναντίας μισοῦσι μὲν τοὺς ἀποφεύγοντας τὴν συναναστροφὴν του θεωροῦντες τὴν ἀποφυγὴν των ὡς περιφρόνησιν, χαίρουσι δὲ διὰ τοὺς σχετιζομένους πρὸς αὐτὸν, καθὼς ἐκ τῆς μετ' ἐκείνων συναναστροφῆς ὠφελοῦμενον. Ὄθεν πολὺ πιθανώτερον εἶναι νὰ ἐπιτείνηται ὡς ἐκ τούτου ἡ φιλία τῶν ἢ νὰ χαλαρῶται. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν ἐπιιδιῶκῃς τὴν βελτίωσίν σου, πείθου εἰς ἐμὲ μᾶλλον ἢ εἰς τὸν ἐραστήν, ὅστις καὶ παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπαινεῖ πάντα λόγον καὶ πᾶσαν πράξιν σου, εἴτε φοβούμενος μὴ σὲ δυσχερέστησῃ, εἴτε καὶ ἀπατῶμενος διὰ τὸ πάθος τοῦ ἐρωτος· διότι ἐὰν μὲν δυστυχῇ καὶ δὲν ἐπιτυχῆν τὴν ἐπιθυμίαν του, παροργίζεται καὶ δι' αὐτὰ τὰ ἀδιάφορα· ἐὰν δὲ εὖτυχῇ, ἐξυμνοῖ καὶ αὐτὰ τὰ φαῦλα· ἐὰν ὅμως πείθεσαι εἰς ἐμὲ, δὲν θέλω ἀποβλέπειν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν παρούσαν ἡδονὴν μου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ὠφέλειάν σου, ὅχι νικώμενος ὑπὸ τοῦ ἐρωτος, ἀλλὰ κυριεύων τὰ πάθη μου, οὐδὲ διὰ σμικρὰς ἀφορμὰς ταχέως παραφερόμενος εἰς ἀδιάλλακτον ἐχθραν, ἀλλὰ διὰ μεγάλας βραδείας καὶ ὀλίγον ὀργιζόμενος. Ἐὰν δὲ

νομίζεις ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ζωρὰ φιλία ἀνευ ἐρωτος, ἀναλογίσθητι ὅτι ἐὰν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, οὔτε πρὸς τοὺς υἱοὺς οὔτε πρὸς τοὺς γονεῖς μας θὰ ἠθιγανόμεθα στοργῆν, οὔτε πιστοὺς φίλους θὰ εἶχομεν ὢν ἡ φιλία δὲν πηγάζει ἐκ τοῦ ἐρωτος, ἀλλ' ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας. Πρὸς δὲ ἐὰν ὀφείλῃς νὰ χερρίζῃσαι εἰς τοὺς ἐραστὰς ἄτε μάλιστα δεομένους, ἐπεταὶ ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὀφείλῃς νὰ εὐεργετῆ οὐχὶ τοὺς μάλιστα ἀξίους εὐεργεσίας, τοὺς ἀρίστους, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα δεομένους· διότι οὗτοι ἀπαλλαγέντες ἀπὸ μεγίστων κακῶν θέλουσι χρεωστῆν εἰς αὐτὸν ἀπείρους χάριτας. Ὄθεν καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις εὐωχίαις δὲν εἶναι ἄξιον νὰ προσκαλῆς τοὺς φίλους σου, ἀλλὰ τοὺς ἐπαίτας καὶ τοὺς πειναλέους, Πλὴν ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα· ὀφείλεις βέβαια νὰ χερρίζῃσαι ὅχι εἰς τοὺς σφόδρα δεομένους καὶ μόνον ἐρώντας, ἀλλ' εἰς τοὺς μάλιστα δυναμένους ν' ἀποδώσωσι τὴν χάριν καὶ ἀξίους τῆς ἀγάπης σου· οὐδὲ εἰς τοὺς δρεψόμενους τὸ ἄωτον τῆς νεότητός σου, ἀλλὰ τοὺς μεταδώοντας τὰ ἀγαθὰ των καὶ ἐν τῇ προσεσθηκυῖᾳ ἡλικίᾳ σου· οὐδὲ εἰς τοὺς περιποιομένους σε ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ τοὺς διατηρήσαντας τὴν φιλίαν ἀδιακρίτως παρὰ πάντα τὸν βίον. Σὺ οὖν βάλε εἰς τὸν νοῦν σου τὰς παραγγελίας ταύτας· ἀναλογίσθητι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τοὺς μὲν ἐρώντας οἱ φίλοι ἐπιπλήττουσιν ἀποπειρώμενοι ἵνα τοὺς ἀποτρέψωσι ἀπὸ τοιοῦτου ἐλευθρίου πάθους, τοὺς δὲ μὴ ἐρώντας οὐδεὶς ποτε τῶν οἰκειῶν ἐμέμφθη ὅτι ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς των εἶναι εἰς αὐτοὺς ἐπιζήμιος. α'

Περάνας ὁ Φαῖδρος τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτᾷ τὸν Σωκράτη μετὰ πολλῆς τῆς φαιδρότητος πῶς σοι φαίνεται ὁ λόγος; Πιστεύεις, ὦ Σώκρατες, ὅτι εὐρίσκειται ἐν Ἑλλάδι ἄλλος τις ἱκανὸς νὰ πραγματευθῇ τὸ αὐτὸ θέμα μετὰ πλείονος εὐφραδειας καὶ χάριτος; Ἄλλὰ δέον, ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης, νὰ θέσωμεν διάκρισιν τινα· διότι ἂν διανοήσαι νὰ ἐπαινεῖς τὸν Λυσίαν ὅτι μετεχειρίσθη πρὸς ἐκφάνσιν τῶν ἰδεῶν του ἀκριβολογίαν καὶ ὄρους στοργγύλους καὶ τῆς τορνευμένους, ξύμφημι· δὲν πείθομαι ὅμως ὅτι καὶ ἐξήντησεν ἀρκούντως τὴν ὕλην τοῦ λόγου του, ὅτι καὶ ἐξεπλήρωσε πᾶν εἴτι ἀπήτει ἡ φύσις τῆς υποθέσεως, ἀναπτύξας αὐτὴν μετὰ τῆς προσήκουσης ἐντελείας καὶ σπουδαιότητος· διότι πολλοὶ πλαισιῶται καὶ ποιήτρια ἐξέφρασαν περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος πολλὰ ἀξιόλογα νοήματα, ἐξ ὧν ἔχων τὸ στηθὸς μου πεπληρωμένον δίκην ἀγγείου, αἰσθάνομαι ὅτι δύναμαι ν' ἀπαγγείλω ἕτερα ἐφάμιλλα πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Λυσίου ῥηθέντα.

Ὁ Φαῖδρος ἐκπλαγῆς εἰς τὴν ἀπάντησιν ταύτην τοῦ Σωκράτους ὑπόσχεται ὅτι, ἂν κατορθώσῃ, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις του, νὰ ἐκθέσῃ περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος καλῆτερα καὶ ὅχι ὀλιγώτερα τῶν ἐν τῷ

λόγω Λυσίου ἐνδιαλαμβνομένων, θέλει ἀφιερώσειν εἰς τοὺς Δελφοὺς δύο χρυσᾶς εἰκόνας ἰσομέτρους πρὸς τὸ ἐδικόν του καὶ τὸ τοῦ Σωκράτους ἀνάστημα. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης τὸ πρῶτον ὑπερφεύγων, διότι δὴθεν ἀναγνωρίζει πόσον εἶναι ὑπέρτερος αὐτοῦ ὁ Λυσίας κατὰ τὴν ῥητορικὴν δευσιότητα, ἐπὶ τέλους ὑπενδίδει ἐκὼν ἅκων εἰς τὴν πρόκλησιν καὶ δὴ καὶ ἀπειλὴν τοῦ Φαίδρου ἐμώσαντος τὴν ἐπισκιάζουσαν αὐτοὺς πλάτανον, ἐάν δὲν ἀπαγγείλῃ αὐτῷ τὸν ὑποσχεθέντα λόγον ἐνώπιον αὐτῆς ταύτης μηδέποτε ν' ἀναγνώσῃ μηδὲ ν' ἀπαγγείλῃ πρὸς αὐτὸν μηδὲνα ἕτερον λόγον μηδενὸς ῥήτορος.

Ὦθεν ὁ Σωκράτης καλύψας τὴν κεφαλὴν του ὑπ' αἰσχύνῃς, ἄρχεται τὸν λόγον ἐπικαλούμενος τὰς Λιγυίας (δξυφώνους) Μούσας πρὸς ἔμπνευσιν. Ἀκολουθῶν δὲ τὴν τῶν πολλῶν γνώμην περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἔρωτος κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Λυσίου, καταντᾷ εἰς τὸ αὐτὸ ἐξαγομῆμα εἰ καὶ ἐξετάζει τὸ πρᾶγμα ὑπὸ διάφορον ἔποψιν· διότι ἐνώσ' ὁ Λυσίας παρέστησε τὸν μὴ ἐρώντα ὡς προτιμότερον καὶ χρησιμώτερον τοῦ ἐρώοντος, ὁ Σωκράτης κακίζει τὸν ἐρώοντα ὡς φυλότερον καὶ ἐπιβλαβέστερον εἰς τὸν ἐρώμενον.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐν περιλήψει ἡ εὑρεσις καὶ ἡ διάταξις τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Σωκράτους κατὰ τῶν ἐρώντων.

« Ἦτο ποτὲ πολλὴ ὥρατος παῖς μᾶλλον δ' εἰπεῖν μερικίσκος λατρευόμενος ὑπὸ πλείστον ἐραστῶν· εἰς δὲ τις ἐξ αὐτῶν οὐχ ἤττον ἐραστὴς ἀλλὰ ὑπουλότερος τῶν ἄλλων, ἐπεισε τὸν παῖδα ὅτι δὲν ἐρεῖ αὐτὸν, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ἐπιχειρημάτων ἀπέπειρατο ἵνα τῷ ἀποδείξῃ ὅτι ὄφειλε νὰ χαρισθῇ μᾶλλον εἰς αὐτὸν μὴ ἐρώντα ἢ εἰς τὸν ἐρώντα.

« Οἱ μέλλοντες νὰ συσχεθῶσι καλῶς περὶ τινος πράγματος ἀνάγκη νὰ θέτῃσι προηγουμένως τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν βᾶσιν τῆς σκέψεως, ἀνάγκη νὰ συμφωνῶσιν ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ προκειμένου πράγματος, ἄλλως προούσης τῆς συζητήσεως περιπίπτουσιν εἰς ἀντιφάσεις μᾶτε μεθ' ἑαυτῶν μᾶτε μετ' ἀλλήλων συνεννοούμενοι. Ἴνα μὴ λοιπὸν περιπέσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ ἀμάρτημα, δι' ὅπερ ἐπικρίνομεν τοὺς ἄλλους, ἄς ὀρίσωμεν πρῶτον τί εἶναι ὁ ἔρωσις καὶ τίνα ἔχει δύναντον, καὶ ἀναφερόμενοι πάντοτε εἰς τὰς προτεθεισόμενας ἀρχὰς ἄς ἐξετάσωμεν ἂν ὁ ἔρωσις εἶναι ὀφελίμος ἢ βλαβερὸς. Κατὰ πρῶτον εἶναι πασιδὸλον ὅτι ὁ ἔρωσις εἶναι ἐπιθυμία τις, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι πᾶσα ἐπιθυμία εἶναι ἔρωσις, διότι τινὲς καὶ τοὶ μὴ ἐρώντες ἐπιθυμοῦσιν ὅμως τὰ καλά. Τίνα λοιπὸν τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα τοῦ τε ἐρώοντος καὶ τοῦ μὴ; Δέον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἐντὸς ἡμῶν εἰσὶ δύο ἀρχαὶ (δύο τινὲς ἰδέαι) διευθύνουσαι καὶ προσδιορίζουσαι τὰς πράξεις

μας, ἡ μὲν οὖσα ἔμφυτος ἐπιθυμία τῆς ἡδονῆς, ἡ δὲ ἄλλη κρίσις περὶ τοῦ ἀρίστου ἐνισχυομένη ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς ἔξεως. Αὗται δὲ αἱ δύο ἀρχαὶ ὅτε μὲν ὁμοιοῦσιν, ὅτε δὲ στασιάζουσιν. Ὅταν μὲν λοιπὸν ἡ ὀρθὴ κρίσις ἐπικρατῇ καὶ μᾶς ὀδηγῇ ἐπὶ τὸ ἀριστον, ὀνομάζεται σωφροσύνη, ὅταν δὲ ἡ ἄλογος ὀρμηὴ μᾶς ἔλκῃ ἐπὶ τὴν ἡδονὴν καὶ ἀρχὴ ἐντὸς ἡμῶν ἐπονομάζεται ὕβρις. Ἡ δὲ ὕβρις πολυμελὴς καὶ πολυμορφος οὖσα εἶναι καὶ πολυώνυμος· καὶ οἰαδῆποτε τυχὸν τῶν μορφῶν τούτων ὑπερισχύσῃ μετὰ τῶν ἄλλων, δίδει τὴν ἐπωνυμίαν τῆς εἰς τὸν ἔχοντα αὐτῆν· οἷον ἡ ἐπιθυμία τοῦ φαγητοῦ ὑπερισχύουσα τοῦ λόγου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν καλεῖται γαστριμαργία, καὶ εἰς τὸν ἔχοντα αὐτὴν παρέχει τὸ αὐτὸ ὄνομα. Ὦθεν καὶ ἡ ἄλογος, ἐπιθυμία τῆς ἐκ τοῦ κάλλους προερχομένης ἡδονῆς ἐπιβρωσθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὁμοειδῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ σωματικοῦ κάλλους, ἐπονομάζεται ἀπ' αὐτῆς τῆς βρώμης ἔρωσις. Τούτου οὖν θεέντος ἄς ἴδωμεν τί ὄφελείται ἢ βλάπτεται ὁ χαριζόμενος εἴτε εἰς τὸν ἐρώοντα εἴτε εἰς τὸν μὴ.

« Ὁ ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος τυραννούμενος ὡς ὁ νοσῶν αἰσθάνεται μεγάλῃν ἡδονὴν, ὅταν μηδὲν ἀπαντᾷ πρόσκομμα, μηδεμίαν ἀντίστασιν εἰς τὰ θελήματά του, διότι πᾶν τὸ ὑπερέχον, πᾶν τὸ ἰσοφαρίζον τὸ ἀποστρέφεται. Ὦθεν ὁ ἐραστὴς δὲν ἀνέχεσθαι νὰ βλέπῃ τὸν ἐρώμενον οὔτε ὑπέρτερον, οὔτε ἴσον, ἀλλ' ἐπιδιώκει πάντοτε τὸν ἐξευτελισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ταπεινώσιν, ἐπομένως δὲ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν διατηρῇ ἀμαθῆ, δειλὸν, ἀτεχνον περὶ τὸ λέγειν, βραδύνον. Ὑπὸ φθόνου λοιπὸν καὶ ζηλοτυπίας κινούμενος γίνεται εἰς τὸν ἐρώμενον αἶτιος μεγάλης ψυχικῆς βλάβης, ἀποτρέπων αὐτὸν πάσης ὀφελίμου συναναστροφῆς καὶ σχέσεως, ἐξ ἧς ἡδύνατο ν' ἀρυσθῇ ἀνθρωπισμὸν, μάλιστα δὲ ἀποστερῶν αὐτὸν τοῦ μόνο μεσοῦ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ καὶ ἠθικῆς μορφώσεως· τὸ μέσον δὲ τοῦτο εἶναι ἡ θεία φιλοσοφία, ἐξ ἧς ἀνάγκη ὁ ἐραστὴς ν' ἀποσπᾷ τὸν ἐρώμενον, φοβούμενος μὴ ἐθισθῇ νὰ τὸν περιφρονῇ· ὅθεν κατὰ μὲν τὴν διάνοιαν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸν ἐρώμενον ἄλλος ἐπίτροπος καὶ συγκοινωνὸς ἐπιβλαβέστερος ἢ ὁ ἐραστὴς.

« Κατὰ δὲ τὴν σωματικὴν ἔξιν τοῦ ἐρωμένου τίνα περὶ αὐτοῦ λαμβάνει πρόνοιαν ὁ ἐραστὴς, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ ἐπιδιώκῃ τὸ ἡδονικὸν ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἶναι φανερὸν ὅτι προτιμᾷ ἀντὶ νεανίσκου εὐρώστου καὶ εἰθισμένου εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς σκληραγωγίας μαλθακὸν τινὰ καὶ χαῦνον, ἐσκιατραφημένον, δι' ἐπιπλάστων καὶ ἀλλοτρίων χρωμάτων καὶ καλλωπισμῶν κοσμούμενον ἐν ἑλλείψει πραγματικῶν καὶ οἰκείων, συνελόντι δ' εἰπεῖν τοιοῦτον γένον, ὅστις ἐκτιθέμενος εἰς τὸν πόλεμον ἢ εἰς

ἄλλον κίνδυνον, τοῖς μὲν ἐχθροῖς ἐμπνέει περιφρόνησιν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τοῖς ἐρασταῖς φόβον καὶ ἀγωνίαν.

« Ἐάν δὲ ἐξετάσωμεν ἤδη κατὰ τί ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ ἐπιτροπεία τοῦ ἐραστοῦ ὄφελει ἢ βλάπτει τὸν ἐρώμενον οὐχὶ πλέον ὡς πρὸς τὴν προσωπικότητα, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰ κτήματά του, πικρατηροῦμεν ὅτι ἀσμένως θὰ τὸν ἐβλεπε στερούμενον τῶν γονέων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων του, διότι τοὺς θεωρεῖ ὡς ὄχληρους ἐπικριτὰς καὶ διακωλυτὰς τῆς πρὸς αὐτὸν γλυκυτάτης συνδιατριβῆς του. Πρὸς δὲ τούτοις ἐάν ὁ ἐρώμενος εὐπορῇ, ὁ ἐραστὴς δὲν ἐλπίζει εὐκόλως νὰ τὸν ἐξαπατήσῃ· ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα νὰ φθονῇ αὐτὸν διὰ τὴν περιουσίαν του καὶ νὰ χαίρῃ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς. Τέλος δὲ εὐχεται νὰ μὲν ἐπὶ πλείστον χρόνον ἄγαμος, ἄπειρος, ἄκοικος, ἵνα παρατείνῃ ἐπὶ πλείστον τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀπολαύσεις.

« Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ ἐραστὴς παραθλαλλόμενος πρὸς τὰ ἄλλα κακὰ ἔχει τι διακεκριμένον καὶ ἰδίον· διότι εἰς τὰ πλείεστα τῶν ἄλλων, καὶ τοὶ καθ' ἑαυτὰ δυσάρεστα ὄντα, ὅμως θεῖα τινὶ μοίρᾳ ἐνυπάρχει συγκερασμένη προσωρινὴ τις ἡδονὴ· εἰς δὲ τὸν ἐρώμενον ἡ συνημέρευσις τοῦ ἐραστοῦ ἐκτὸς τῆς βλάβης φέρει καὶ μεγίστην ἀηδίαν· διότι πρῶτον μὲν ἡ ἀνισότης τῆς ἡλικίας δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ εἰς αὐτοὺς ἀμοιβαίαν φιλίαν διὰ τὴν ἀνομιότυπτα τῶν αἰσθημάτων· ἐπειτα ὁ μὲν ἐραστὴς γίνεται βαρὺς εἰς τὸν ἐρώμενον, διότι οὔτε ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἐκουσίως ἀποχωρίζεται τούτου, ἀλλ' αἰσθάνεται ἡδονὴν νὰ βλέπῃ, ν' ἀκούῃ, ν' ἀπτηται τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐρωτός του· ὁ δὲ ἐρώμενος τίνεσ ἡδονὴν ἢ κρηγορίαν λαμβάνει πρὸς ἀποζημιώσει τῆς ἀκρας ἀηδίας ἣν δοκιμάζει παρὰ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον τῆς συνδιατριβῆς του, βλέπων ὄψιν προσφυτέραν καὶ μεμαρασμένην ὑπὸ τῆς ἡλικίας, ἀδικώπως μετὰ φιλοπόπτου ζηλοτυπίας ἐπιτηρούμενος καὶ ἀκούων ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ἐραστοῦ ὅτε μὲν ἀκίριους καὶ ὑπερβολικοὺς ἐπίνους, ὅτε δὲ ἀνυπόφορους καὶ ἀκολάστους ψόγους;

« Ὁ ἔρωσις τοῦ λοιπὸν ἐνὸς ὄψεσιν εἶναι βλαβερὸς ἅμα δὲ καὶ ἀηδῆς· ἀφοῦ δὲ πᾶσις ἐρώσις, ἐπικλυθάνεται τὰς ὑποσχέσεις ἄς ἐπεσφράγισε μεθ' ὅρκων καὶ δεήσεων, καὶ δεῖκνυται ἄπιστος πρὸς τὸν ἐρώμενον, ὅστις ἐπ' ἐλπίδι ὀφελημάτων μόλις ὑπέφερε τὴν συναναστροφήν του ὄχληρὰν οὖσαν καὶ ἐπίπονον. Ναι μὲν ἐπέστη ὁ καιρὸς ἵνα ὁ ἐραστὴς ἐκπληρώσῃ τὰς ὑποσχέσεις του, ἀλλὰ μετέβαλεν ἡδὴ κύριον τοῦ ἑαυτοῦ του, δὲν εἶναι πλέον ὁ αὐτός· διότι ὁ νοῦς καὶ ἡ σωφροσύνη ἀντικατέστησαν τὴν μανίαν καὶ τὸν ἔρωτα. Καὶ ὁ μὲν ἐρώμενος ἀπαιτεῖ ἀνταμοιβὴν τῶν θυσιῶν του, ὁ δὲ ἐραστὴς αἰσχυνόμενος οὔτε τολμᾷ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν μεταβολὴν

του, οὔτε πάλιν δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀνοίας καὶ τοῦ πάθους δοθείσας ὑποσχέσεις, καὶ ὀρκωμοσίας. Ὦθεν ἵνα ἐξέλθῃ τῆς ἀκροσφραλοῦς τῆς θέσεως ἀπομακρύνεται τοῦ ἐρωμένου του καὶ ἐκ διώκτου μετατρέπεται εἰς φυγάδα· ὁ δὲ ἐρώμενος ἀναγκάζεται νὰ τὸν διώκῃ ἀγανακτῶν καὶ καταρώμενος διότι ἐννοεῖ ἤδη τὸ σφάλμα του, ὅτι ἐξ ἀρχῆς οὐδέποτε ὄφειλε νὰ χαρισθῇ εἰς ἐρώοντα καὶ ἐξ ἀνάγκης παράφροντα, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰς μὴ ἐρώοντα καὶ φρόνιμον· ἄλλως ὄφειλε νὰ προῖδῃ τὰ ἀποτελέσματα, ὅτι ἀναποδράστως ἐμελλε νὰ καταστῇ ἔρμαιον ἀνθρώπου ἀπίστου, ἰδιοτρόπου, φθονεροῦ, ἀηδοῦς, βλαβεροῦ εἰς τὴν περιουσίαν του, βλαβεροῦ εἰς τὴν ὑγίαν του, καὶ κατ' ἐξοχὴν βλαβεροῦ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς ψυχῆς του, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἐστὶ παρὰ τε ἀνθρώποις καὶ θεοῖς τὸ σπουδαιότερον καὶ τιμαλφέστερον πάντων τῶν ἄλλων κτημάτων. Ἰδοὺ λοιπὸν, ὦ παῖ, τί πρέπει νὰ ἔχῃς πάντοτε κατὰ νοῦν καὶ νὰ γινώσκῃς ὅτι ἡ φιλία τοῦ ἐραστοῦ εἶναι αὐτόχρημα λυκοφιλία.»

Παυσάμενον οὖν τὸν Σωκράτη ὁ Φαίδρος ἐρωτᾷ μετ' ἀπορίας, διατί καταστρέφει ἐνταῦθα τὸν λόγον, διατί ἀφοῦ ἀπέδειξεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τὰς ἐκ τοῦ ἐρώοντος πηγάζουσας βλάβας δὲν μεταβαίνει καὶ εἰς τὸ δεύτερον ὅπως τούναντιον ἀποδείξῃ καὶ τὰ ἐκ τοῦ μὴ ἐρώοντος πηγάζοντα ὀφελήματα. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀστεῖως ὑπερφεύγει τὴν αἴτησιν ταύτην εἰρωνευόμενος ὅτι ἂν ἐν τῷ ψέγειν τὸν ἐρώοντα φοιτᾷ καὶ ἐλαύνεται ὑπὸ ποιητικοῦ οἴστρου, πόσω μᾶλλον θὰ ἐνθουσιασθῇ ἂν ἀναγκασθῇ νὰ πλέξῃ ἐγκώμιον τοῦ ἐτέρου, τοῦ μὴ ἐρώοντος; Πλὴν περιττόν, λέγει, νὰ μακρηγορήσωμεν, διότι ὅσα ἔλοιδορήσαμεν τὸν πρῶτον μεταστρέφονται εἰς ἔπαινον τοῦ δευτέρου. Τὰ εἰρημένα λοιπὸν ἐξαρκούσι πρὸς ὀρθὴν ἀμφοτέρων ἐκτίμησιν. Ὦθεν ὁ Σωκράτης ἀποφασίζει νὰ διαβῇ τὸν ἱλισσὸν ὅπως ἀπέλθῃ οἰκαδέ. Πλὴν ἐνώσ' ἐμελλε νὰ διαβῇ τὸν ποταμόν, τῷ ἐφάνη ὅτι ἦκουσε φωνὴν τινὰ ἐξερχομένην ἐξ αὐτοῦ τοῦ τόπου, ἧτις ἀπέτρεπεν αὐτὸν ν' ἀναχωρῆσῃ ἐντεῦθεν, πρὶν ἢ ἀφαγνίσῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ εἰς τὸ θεῖον διαπραχθέντος ἀσεβήματος. Τί δὲ ἦτο τὸ ἀσεβημα τοῦτο; ἦτον ὁ προεκτεθείς λόγος τοῦ ὄστις, ὡς ὁ τοῦ Λυσίου, ἐκάκισεν τὸν ἔρωτα καὶ τοὶ θεὸν ὄντα. Ἀπαιτεῖται ἄρα τοιαύτη κάθαρσις, οἷον ὄφειλουν νὰ τελεῶσιν οἱ περὶ τὴν Θεολογίαν ἀμαρτάνοντες, μισούμενοι τὸ παράδειγμα Στρησιγόρου τοῦ λυρικοῦ ποιητοῦ, ὅστις τυφλωθεὶς διότι εἶχε δυσφημήσειν τὸ μνημόσυνον τῆς Ἑλένης, δὲν διετέλεσεν ἀγνοῶν τὴν αἰτίαν τοῦ παθήματός του, ὡς ὁ Ὁμηρος, ἀλλ' ἐνοήσας ὅτι τὴν τυφλωσίν του ἐνεποίησεν ἡ ὀργὴ τῆς δυσφημηθείσης θεᾶς Ἑλένης, παρευθὺς συντάξας

τὴν Παλινοδῖαν του, ἐν ἣ ἐψάλε τάναντία τοῖς πρότερον.

«Ὅχι δὲν εἶναι ἀληθῆς ἡ φήμη αὕτη, οὐδὲ ἐπεβιάσθη, ὡς Ἑλένη, ἐπὶ τῶν καλλικαθέδρων πλοίων, οὐδὲ μετέβη ποτὲ εἰς τὴν τῆς Τροίας ἀκρόπολιν» (*) διὸ καὶ παραχρῆμα ἀνέλαβε τὴν ὄρασιν του. Ἐγὼ λοιπὸν, λέγει ὁ Σωκράτης, θὰ φανῶ ἐπιδεικτικῶς ἀμφοτέρων ἐκείνων, τοῦ τε Ὀμήρου, τοῦ ἀγνοήσαντος τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως του καὶ τοῦ Σησιγόρου, τοῦ παλινοδῆσαντος μετὰ τὴν τύφλωσιν· διότι πρὶν ἢ τιμωρηθῶ διότι ἐκακοδόγησα τὸν ἔρωτα, θέλω παλινοδοῦσαι πρὸς αὐτὸν μὲ ἀσκεπῆ τὴν κεφαλὴν καὶ ὄχι ὑπ' αἰσχύνης κεκλυμένην ὡς πρότερον. Μάλιστα δὲ συμβουλεύω καὶ τὸν Λυσίαν νὰ συγγράψῃ λόγον ἀντιθετον πρὸς τὸν πρότερον, δι' οὗ ν' ἀποδεικνῆται ὅτι δέον νὰ προτιμᾶται ὁ ἐραστής ἀντὶ τοῦ μὴ ἐρώσαντος· διότι ὁ τρόπος καθ' ὃν μέχρι τοῦδε ἐθεωρήθη ὁ ἔρωτος εἶναι δημώδης καὶ ἀγοραῖος· πρόκειται ἤδη ν' ἀνευρεθῆ ἡ ἀληθῆς αὐτοῦ σημασία καὶ δύνκαμις· πρόκειται νὰ σχηματισθῆ ὑψηλοτέρα καὶ εὐγενεσττέρα ἔννοια περὶ τοῦ ἔρωτος. Ὅθεν εἰς τὴν σοφιστικὴν ἐκείνην μελέτην τοῦ Λυσίου ἀντιτάττει ἤδη ὁ Σωκράτης ἄλλον λόγον ὄντως φιλοσοφικόν, πραγματευόμενον περὶ τοῦ ἔρωτος ὑπὸ ἐποψιν ὄλως πνευματικὴν καὶ ἰδεώδη, οἷός ἐστι καὶ ὁ ἐν τῷ συμπόσιῳ ὑπὸ τῆς οὐρανοφάντορος Διοτίμας ἐκτιθέμενος.

Προομιμάσσεται οὖν ὁ Σωκράτης παίζων διὰ τῶν κυρίων ὀνομάτων τοῦ Φαίδρου καὶ τοῦ Σησιγόρου, ἵνα ἐντεθῆν καταδείξῃ τὴν διαφορὰν καὶ τὴν διακρίσιν τοῦ παρόντος ἀπὸ τοῦ προηγουμένου λόγου του.

«Παρατήρησε, λέγει ἀπειθυνόμενος πρὸς τὸν παῖδα τὸν καλὸν, πρὸς ὃν καὶ προλαβόντως ἀπνυθύνετο, ὅτι ὁ μὲν πρότερος λόγος ἦτο τοῦ Φαίδρου, (ἦτοι τοῦ φαιδρουνομένου καὶ χαίροντος ἐπὶ κενναῖς ἐπιδείξεσι) τοῦ υἱοῦ τοῦ Πυθοκλέους (παρὰ τὸ πυθέσθαι καὶ κλέος τοῦ φιλοτιμουμένου ἴνα ἀκούη περὶ ἑαυτοῦ φήμην καὶ εὐκλειαν), τοῦ ἐκ τοῦ δήμου Μυρρίνοῦτος, (οἶνεϊ ἐν μυρσίαις κατακλινομένου ἐπομένως δὲ χαίνου καὶ ἀβροδιαίτου)· οὗτος δὲ ὁ λόγος ὃν μέλλω νῦν νὰ ἐκφωνήσω εἶναι τοῦ Σησιγόρου (τοῦ ἱσταντος τοῖς θεοῖς χοροὺς διὰ τοῦ δόγματος τούτου ὑπεμφαίνοντος τοῦ Σωκράτους τὸ μουσικὸν καὶ θρησκευτικὸν πνεῦμα τοῦ λόγου του) τοῦ υἱοῦ Εὐφήμου, (τοῦ εὐσεβοῦς) τοῦ ἐκ τῆς Σικελικῆς πόλεως Ἰμέρας (ἦτοι τοῦ μεμυημένου εἰς τὸν Ἰμερον, τὸν πόθον καὶ τὸν ἔρωτα) Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ λόγου πρέπει ν' ἀναβοήσωμεν, ὄχι δὲν εἶναι

(*) Φαίνεται ὅτι ὁ Σησιγόρος ἐν τῇ Παλινοδίᾳ αὐτοῦ ἰσχυρίσθη ὅτι οὐχὶ αὐτὴ ἡ Ἑλένη ἀλλὰ τὸ εἰδωλὸν τῆς διηπάγη ἡτὲ τῶν Τρώων.

ἀληθές ὅτι ὁ μὴ ἐρῶν εἶναι προτιμητέος τοῦ ἐρῶντος, διότι δῆθεν ὁ μὲν σωφρονεῖ, ὁ δὲ μαίνεται· θὰ ἦτον ἀληθὲς ἂν ἀποδεικνύετο ὅτι ἡ μανία εἶναι ἀπολύτως κακὸν κατὰ πᾶσαν περίστασιν· ἀπεναντίας ὅμως εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ μέγιστα ἀγαθὰ γίνονται εἰς ἡμᾶς ἔκ τινος θεοσδότης μανίας. Ταῦτα δὲ ὑπάρχουσι διάφορα εἶδη. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον συγκαταλεκτόν τὴν ἐν Δελφοῖς προφήτιν καὶ τὰς ἐν Δωδώνῃ ἱερεῖας, αἵτινες ἐν τῇ ἐνθέῳ μανίᾳ τῶν προσήνεγκον πολλὰς ἀξιολόγους ἐκδουλεύσεις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ σωφρονουσαὶ ὀλίγον ἢ οὐδὲν ὠφέλησαν. Ἀλλὰ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ μακρηγορῶμεν μνημονεύοντες τῆς Σίβυλλαν καὶ ἄλλους, ὅσοι θεόπνευστοι ὄντες διεφώτισαν πολλὰς τούτῳ ἀνθρώπους περὶ τοῦ μέλλοντος; Τὸ δὲ ἀξιοσημεῖον εἶναι ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ ὀνομαζόμενοι ἀπεκάλεσαν μουσικὴν τὴν καλλίστην ταύτην τέχνην δι' ἧς τὸ μέλλον κρίνεται. Ἐδώκαν δὲ εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα τοῦτο, διότι ἐθεωρήσαν τὴν μανίαν ὡς τι καλὸν καὶ ὑψηλόν, ὅταν θεοθεν ἐπιπέμπηται· οἱ δὲ νεώτεροι δι' ἀπειροκαλίαν παρεμβάλλοντες τὸ ταῦ ἀποκάλεσαν μαντικὴν, ἵνα δὲ γένῃ καταφανὲς πόσον προέχει ἡ θεῖα αὕτη μαντικὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἀρκεῖ νὰ παραβληθῆ πρὸς τὴν οἰωνιστικὴν τέχνην, ἥτις ἐπιζητεῖ ν' ἀνιχνεύσῃ τὸ μέλλον δι' ἀνθρωπίνων συλλογισμῶν ἔκ τῆς πτήσεως τῶν ἀρνίθων καὶ ἄλλων σημείων. Ὅθεν οἱ παλαιοὶ συνάψαντες εἰς ἓν τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα, οἴησιν (εἰκασίαν) τοῦν (γνώσιν) καὶ ἱστορίαν (τὴν διὰ τοῦ συλλογισμοῦ ἔρευναν, δι' ἧς ἡ οἴησις μετατρέπεται εἰς νοῦν), ἐπωνόμασαν τὴν τέχνην ταύτην *οἰωνοιστικήν*, ἣν σήμερον οἱ νεώτεροι τρέψαντες τὸ ἀρχαῖον ο εἰς τὸ ἐμφαντικὸν ω καλοῦσιν *οἰωνοιστικήν*. Ἀλλ' ἔκτος τοῦ πρώτου τούτου εἶδους τῆς θείας μανίας ὑπάρχει καὶ δεύτερον, ἀσχολούμενον περὶ τὸν καθαρόν μισμμάτων καὶ τὴν ἱεροτελεστικὴν μυστηρίων· διότι ὅτε οἱ θεοὶ ἐπέπεμψαν εἰς τινεὺς οἰκογενεῖς βαρυτάτας νόσους ἢ μέγιστα δυστυχήματα πρὸς τιμωρίαν προγονικῶν ἀμαρτημάτων, ἀνεφάνησαν πρόσωπα, ἅτινα κατασχεθέντα ὑπὸ ἐνθέου μανίας καὶ προφητευσάντα ἐφεύρον μέσα ἀπαλλαγῆς δι' ἐξιλεωτικῶν τελετῶν καὶ θρησκευτικῶν καθαρμῶν. Εἰς ταῦτα δὲ προσθετόν καὶ τρίτον εἶδος τὴν παρὰ τῶν Μουσῶν ἐμπνεομένην μανίαν, ἥτις λαβοῦσα ψυχὴν ἀγνὴν καὶ ἀμόλυντον τὴν ἐμβαλε καὶ ἐγείρουσα αὐτὴν εἰς ἐξύμνησιν μυρίων ἀνδραγαθμάτων τῶν παλαιῶν ἡρώων συντείνει τὰ μέγιστα εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν μεταγενεστέρων· ἀλλ' ὅστις ἄμοιρος ὢν τῆς μανίας ταύτης τῶν Μουσῶν κρούει τὰς ποιητικὰς θύρας, πιστεύων διὰ τῆς τέχνης νὰ γένῃ ποιητὴς ἄξιός οὐδέποτε ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του καὶ τὰ διὰ τῆς ψυχῆς σκέψεως ἐπεξεργασμένα

ποιήματα τοῦ ἐξαφανίζονται ἀπέναντι τῶν ἔργων τῆς μανίας καὶ τῆς ἐμπνεύσεως.

Ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω ἔκτος τούτων καὶ πολλὰ ἄλλα τεράστια ἀποτελέσματα τῆς ἀπὸ τῶν θεῶν γινομένης μανίας. Ὅθεν ἂς μὴ τὴν φοβώμεθα μηδὲ ἂς ἐξαπατώμεθα ὑπὸ τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι ὁ σώφρων καὶ ψυχρὸς ἐραστής εἶναι προτιμητέος τοῦ μαινομένου καὶ ἐνθεάζοντος. Ἡμεῖς δὲ ἀπ' ἐναντίας δέον ν' ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ θεοὶ ἀποβλέποντες εἰς τὴν μεγίστην εὐτυχίαν τοῦ τε ἐρώσαντος καὶ τοῦ ἐρωμένου δίδουσιν αὐτοῖς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς μανίας, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ ἀνώτερον τῶν τριῶν ἤδη μνημονευθέντων τὸ καλούμενον ἔρωτος. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν τῆς τε θείας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ ἀκριβῶς παρατηρήσαντες τὰς διαθέσεις καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῆς· νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀληθῆ ἀυτῆς κατάστασιν. Ὀρμώμεθα δὲ ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης τῆς ἀποδείξεως.

«Πᾶσα φυγὴ εἶναι ἀθάνατος· διότι δὲν λαμβάνει τὴν κίνησιν τῆς ἐξωθεν, ἀλλὰ κινούσα αὐτὴ ἑαυτὴν εἶναι πηγὴ καὶ ἀρχὴ κινήσεως· ἡ δὲ ἀρχὴ εἶναι τι ἀγέννητον καὶ ἀνάρχον· διότι πᾶν τὸ γινόμενον καὶ παραγόμενον ἐξ ἀνάγκης γίνεται ἔκ τινος ἀρχῆς, ἡ ἀρχὴ ὅμως δὲν γεννᾶται ἔκ τινος ἑτέρου ὄντος· διότι ἂν ἐγεννήατο ἔκ τινος ἑτέρου θὰ ἔπαιε πλέον τοῦ νὰ ἦναι ἀρχή. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀγέννητον, ἀνάγκη νὰ ἦναι καὶ ἀδιάρθρωτον· διότι ἂν ἡ ἀρχὴ ἀπολεσθῆ οὔτε αὐτὴ γίνεται πλέον ἔκ τινος ἑτέρου, οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γίνεται, ἀφοῦ τὰ πάντα ἐξ ἀνάγκης γίνονται ἔκ τινος ἀρχῆς. Ὅθεν τὸ αὐτοκίνητον εἶναι ἀρχὴ κινήσεως, τοῦτο δὲ ἐξ ἀνάγκης οὔτε ἀπόλλυται οὔτε γίνεται, ἀλλὰ πᾶν τὸ αὐτοκίνητον καλεῖται ψυχὴ, καθὼς καλεῖται σῶμα πᾶν τὸ ἑτεροκίνητον. Ἡ ψυχὴ ἄρα, μῆτε ἐναρξιν μῆτε τέλος ἐπιδηχομένη, μῆτε γένεσιν μῆτε φθορὰν, εἶναι ἀθάνατος.

«Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκείτωσαν περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἐξήγησιν τῆς φύσεως αὐτῆς καὶ τῆς δυνάμεως ἔχομεν ἀνάγκην θείας τινὸς ἐπιστήμης καὶ διεξοδικῆς πραγματείας, ἂς διαλάβωμεν περὶ αὐτῆς παραβολικῶς ἐκφαίνοντες τὰς ἐννοίας μας ὑπὸ τὴν μορφήν μυθικῆς διηγήσεως. Παραβληθῆτω οὖν ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν συμπυκνῆ δυνάμιν ἡνίοχου καὶ πτερωτοῦ ζεύγους ἵππων. Ἀλλ' οἱ μὲν ἵπποι καὶ ἡνίοχοι τῶν θεῶν εἶναι πάντες ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθοῦ γένους· οἱ δὲ ἡμέτεροι εἶναι μιμιγμένοι, διότι ἐκ τῶν δύο ἵππων τῶν ἐλκόντων τὸ ἡμέτερον ὄχημα ὁ μὲν εἶναι ἀγαθὸς καὶ πειθῆνιος, ὁ δὲ ἄγριος καὶ δυσκόλως ἡνιοχούμενος. Λείπεται δὲ ἤδη νὰ ἐξηγηθῆ διατί τὰ μὲν καλοῦνται θηγάτα, τὰ δὲ ἀθάνατα ζῶα. Καθόλου μὲν ἡ ψυχὴ ἐνὸς εἶναι τέλος καὶ διατηρῆ τὰ πτερά τῆς ἐποχειται ἐν τῷ αἰθέρι καὶ διευθύνει τὸν κόσμον ἅπαντα. Ὅταν ὅμως ἀποβάλλῃ τὰ πτερά τῆς περιφέρεται τῇ δε κακείσε, μέχρις ὅτου προσκολληθῆ εἰς σῶμά τι γήινον, ὅπερ φαίνεται ὅτι κινεῖ αὐτὸ ἑαυτὸ διὰ τὴν ὑπὸ τῆς ψυχῆς μεταδιδομένην εἰς αὐτὸ δύναμιν. Αὕτη δὲ ἡ σύμπεσις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καλεῖται ζῶον θνητόν· τὸ δὲ καλούμενον ζῶον ἀθάνατον δὲν ἀποδεικνύεται, δὲν ἐξάγεται διὰ τοῦ συλλογισμοῦ ἔκ τινων ἀρχῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ποτὲ οὔτε εἶδομεν οὔτε ἀρκούντως ἐνόησαμεν τὸν θεόν, ὑποθέτομεν αὐτὸν διὰ τῆς φαντασίας ὡς ἀθάνατον τι ζῶον, ἔχον ψυχὴν καὶ σῶμα διὰ παντὸς συμπεφυκότα. Ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα περὶ τοῦθεῖου, ἂς ἀνερευνησῶμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡ ψυχὴ ἀποβάλλει τὰ πτερά τῆς.

«Ἡ δύναμις τοῦ πτεροῦ ἔχει τὴν ἐμφυτον ἰδιότητα τοῦ ν' ἀναβιβάξῃ τὸ βαρὺ πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς τῶν θεῶν, διότι τὸ πτερὸν μάλιστα τῶν τοῦ σώματος μετέχει τοῦ θεοῦ. Τὸ δὲ θεῖον εἶναι τὸ καλόν, τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθόν. Ὅθεν διὰ τούτων μάλιστα τρέφεται καὶ αὐξάνεται τὸ πτέρωμα τῆς ψυχῆς, ἀπ' ἐναντίας δὲ διὰ τοῦ αἰσχροῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῶν ἐναντίων τήκεται καὶ φθείρεται. Ὁ ἀνώτατος λοιπὸν ὀδηγὸς ἐν οὐρανῷ ὁ Ζεὺς διευθύνων τὸ πτερωτὸν ἀμάξιόν του, προπορεύεται διατάττων τὰ πάντα καὶ ἐπιμελούμενος. Εἰς τοῦτον δ' ἔπειτα ἡ στρατιὰ τῶν θεῶν καὶ τῶν δαιμόνων διηρημένη εἰς ἑνδεκάτάγματα· διότι μένει ἡ Ἔστία μόνη ἐν οἴκῳ τῶν ἀθανάτων· οἱ δὲ λοιποὶ ἑνδεκά μεγάλοι θεοὶ ὀδηγοῦσι τὰ τάγματα τῶν ἐπέχοντες ἕκαστος τὴν τάξιν εἰς ἣν ἐτάχθησαν. Καὶ πολλὰ μὲν γοητευτικὰ θεάματα ὑπάρχουσιν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τοῦ οὐρανοῦ, ἀκολουθεῖ δὲ τοὺς θεοὺς ὁ ἕκαστος θέλων καὶ δυνάμενος. Ὅταν δὲ οἱ θεοὶ πορεύονται εἰς τὴν εὐωχίαν καὶ τὸ συμπόσιον ὅπερ παρατίθεται αὐτοῖς ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ θόλου, τότε δι' ἀνωφεροῦς ὁδοῦ διευθύνονται εἰς τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τὰ μὲν τῶν θεῶν ὄχηματα τηροῦντα ἰσορροπίαν καὶ εὐκόλως ἡνιοχούμενα προχωροῦσιν ἀκόπως εἰς τὸν πρὸς ὃν ὕρον των· τὰ δὲ ἄλλα μάλιστα καὶ μετὰ βίας ἀναβαίνουσι, διότι ὁ ἄγριος ἐκεῖνος ἵππος ἂν προσηκόντως δὲν δαμασθῆ πρότερον, βαρύνει καὶ βέπει ἐπὶ τὴν γῆν. Τότε λοιπὸν αἱ μὲν ψυχαὶ τῶν ἀθανάτων ἀφοῦ φθάσωσιν εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον, ὑπερβάσσει τὸν οὐράνιον θόλον ἱστανται ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲ στρέφεται περὶ αὐτὰς ὁ οὐρανὸς, οὗ τινος θεωροῦσι τὴν ἐπιφάνειαν. Τοῦτον δὲ τὸν υπερουράνιον τόπον οὔτε ποτὲ ὑμνησε τις τῶν ἡμετέρων ποιητῶν, οὔτε θέλει τὸν ὑμνήσειν κατ' ἀξίαν. ἔχει δὲ οὕτως. Τὴν ὄντως οὖσαν οὐσίαν τὴν ἀχρώματον καὶ ἀσχημάτιστον καὶ ἀναρῆθεα-

ται μόνος ὁ κυβερνήτης τῆς ψυχῆς, ὁ νοῦς. Περὶ δὲ ταύτην τὴν οὐσίαν διατρίβει ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη. Ἡ διάνοια λοιπὸν τοῦ Θεοῦ ἐπειδὴ τρέφεται μὲ νοῦν καὶ ἐπιστήμην ἀκήρατον, οὐχ ἤττον ἢ καὶ ἡ διάνοια οἰκισθῆποτε ἄλλης ψυχῆς μελλούσης νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν τῆς, ἀγαπᾷ νὰ βλέπῃ τὴν οὐσίαν ἐξ ἧς εἶχεν ἀποσπασθῆν ἐπὶ πολλὸν χρόνον καὶ τέρπεται θεωμένη τὴν ἀλήθειαν, ἕως οὗ ἡ περιφορὰ τὴν ἐπικρατῆν εἰς τὸ αὐτὸ σημείον τῆς. Διαρκούσης δὲ τῆς κυκλικῆς ταύτης κινήσεως καθορᾷ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν δικαιοσύνην, καθορᾷ τὴν σωφροσύνην, καθορᾷ τὴν ἐπιστήμην τοῦ ὄντως ὄντος· καὶ ἀφοῦ θεωρήσῃ ὡσαύτως καὶ τὰς ἄλλας οὐσίας καὶ εὐωχηθῆ δι' αὐτῶν, εἰσδύει πάλιν εἰς τὸ ἔσω μέρος τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐπανέρχεται οἴκαδε. Ἄμν δὲ αὐτῆ φθάσῃ ὁ ἠνίοχος στήσας τοὺς ἵππους πρὸς τὴν φάτνην παραβάλλει αὐτοῖς ἀμφοσίαν καὶ τοὺς ποτίζει νέκταρ.

«Καὶ οὗτος μὲν εἶναι ὁ βίος τῶν θεῶν· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ψυχῶν ἡ μὲν ἀριστα τῷ θεῷ ἐπομένη θεᾶται μὲν τὰ ὄντα· ἀλλὰ διὰ τὸ δυσήνιον τῶν ἵππων οὐδ' αὖτως ἀπολαύει τῆς γαλήνης ἐκείνης καὶ ἀταραξίας τῶν θεῶν· ἡ δὲ ὑπὸ τῶν ἵππων σφοδρότερον ταρταρομένη βλέπει ἐν μέρει τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν. Πολλὰ δὲ τέλος πάντων ἀδυνατοῦσαι νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὰ ἄνω, περιφέρονται ἀδιακόπως ὑπὸ τὸν οὐράνιον θόλον, πατοῦσαι ἀλλήλαις καὶ πιέζουσαι ἕνθα δι' ἀπειρίαν καὶ ἀνεπιτηδείότητα τῶν ἠνίοχων αἰ μὲν ἀκρωτηριάζονται, αἰ δὲ θραύονται τὰ πτερὰ, πάσαι δὲ μετὰ πολλὴν καὶ ἀνωφελῆ κόπον ἀπέρχονται ἀμυσταγόμητοι τῆς τοῦ ὄντος θεᾶς καὶ τρέφονται με δοξασίας. Ἡ αἰτία δὲ δι' ἣν αἱ ψυχαὶ συντόμως ἐπισπεύδουσιν ὡπως ἴδωσι ποῦ κεῖται ἡ πεδιάς τῆς ἀληθείας εἶναι ὅτι ἡ εἰς τὸ ἀριστον μέρος τῆς ψυχῆς ἀρμόζουσα τροφή εὐρίσκειται εἰς τὸν ἐντὸς τῆς πεδιάδος ἐκείνης περικλειόμενον καρποφόρον λειμῶνα, καὶ ὅτι τὸ πτερὸν, δι' οὗ ἀνίπταται ἡ ψυχὴ, κέκτηται τὴν φυσικὴν ιδιότητα ἐντεῦθεν νὰ τρέφεται· διότι εἶναι νόμος ἀναγκαῖος καὶ ἀναπόδραστος οἰκισθῆποτε ψυχῆ, πιστὴ οὖσα ὁπαδὸς τοῦ Θεοῦ, ἴδη τινὰ τῶν οὐσιῶν, νὰ μένῃ ἀμοιρος κακῶν μέχρι τῆς προσεχοῦς περιόδου, καὶ ἐὰν πάντοτε δύναται ν' ἀκολουθῆ τοὺς θεοὺς νὰ ἦναι πάντοτε ἀβλαβής. Ὁταν ὅμως ἀδυνατήσασα νὰ τοὺς ἀκολουθῆσῃ δὲν ἴδη τὸ ἀληθές, καὶ κατὰ δυσμοίριαν ἐμπλησθεῖσα λήθης καὶ κακίας βαρυνθῆ καὶ ἐκ τοῦ βάρους ἀπολέσῃ τὰ πτερὰ τῆς καὶ πέσῃ ἐπὶ τὴν γῆν, τότε ἀπαγορεύει ὁ νόμος ἵνα ἐνσωματωθῆ εἰς ἄλογον ζῶον κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς γένεσιν. Ἀλλ' ἡ μὲν πρωτοβάθμιος, ἡ ἰδοῦσα πλείστα, ἐνσωματοῦται εἰς ἄνδρα ὅστις μέλλει νὰ καθιερώσῃ τὸν βίον του εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἢ τὴν φιλοκαλίαν ἢ τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ἔργα, ἡ δὲ δευτεροβάθμιος ἐνσωματοῦται εἰς

βασιλέα ἐνομοῦ ἢ πολεμικὸν καὶ ἀρχικὸν, ἢ τριτοβάθμιος εἰς πολιτικὸν, ἢ οἰκονόμον ἢ κερδοσκοποῦν ἢ τετάρτη ἐνοικεῖ εἰς φιλόπονον γυμναστικὸν ἢ ἱατρὸν, ἢ πέμπτη εἰς μάντιν ἢ ἱεροτελεστήν, ἢ ἕκτη εἰς ποιητὴν ἢ ἄλλον τινὰ ἀσχολούμενον περὶ τὰς εἰκαστικὰς τέχνας, ἢ ἑβδόμη εἰς βιομηχανὸν ἢ γεωργικὸν, ἢ ὀγδόη εἰς σοφιστικὸν ἢ δημοκοπικὸν, ἢ ἐνάτη εἰς τυραννικὸν. Εἰς ἀπάσας δὲ τὰς ταύτας τὰς τάξεις ἡ ψυχὴ, ἡ μετὰ δικαιοσύνης διαδιώσασα, μεταβαίνει μετὰ θάνατον εἰς καλιετέραν κατάστασιν, ἡ δὲ μετ' ἀδικίας εἰς χειροτέραν· κατὰ δὲ τὸ χιλιοστὸν ἔτος ἀμφοτέραι ἐπανέρχονται ὅπως ἐκλέξωσι τὸν δεύτερον βίον, διότι ἐκάστη εἶναι ἐλευθέρη νὰ προτιμήσῃ οἰονδήποτε εἶδος βίου θέλῃ. Ὅθεν ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ δύναται νὰ ἐκπέσῃ καὶ εἰς κατάστασιν ἀλόγου ζώου, καὶ ἐκ τούτου νὰ μεταβῆ πάλιν εἰς ἀνθρώπινον, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἦτο ποτε ἀνθρώπος· διότι ἡ ψυχὴ, ἡ μήποτε θεασαμένη τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ἀδύνατον νὰ λάθῃ ἀνθρώπινον μορφήν, διότι ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐννοῆ τὸ καθόλου τῆς ιδέας. Τοῦτο δὲ εἶναι ἀνάμνησις ἐκείνων, ἅτινα εἶδε ποτὴ ἡ ψυχὴ, ὅτε συνεπορεύετο μετὰ τοῦ Θεοῦ. Οὐδεμίαν ὅμως ψυχὴ ἀναλαμβάνει τὰ πτερὰ τῆς, οὐδεμίαν ἐπικρατῆν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς κατάστασιν, εἰ μὴ ἀφοῦ περὶ τὴν ἐξ ἀπέροδος δεκαεξισχιλίων ἐτῶν, ἐξαιρουμένων μόνον τῶν πρωτοβαθμίων ψυχῶν, διότι αἰ ἐκλέξασαι τρεῖς κατὰ σφαιρὰν ἀνά χιλιετηρίδα ἐκάστοτε τὸν βίον τοῦ ἀδόλου φιλοσοφήσαντος καὶ κατασχεθέντος ὑπὸ φιλοσοφικοῦ ἔρωτος πρὸς τοὺς νέους, μόναι αὐταὶ συμπληρωθείσης τῆς περιόδου τῶν τρισχιλίων ἐτῶν ἀναλαμβάνουσι τὰ πτερὰ τῶν, δι' ὧν μετεωροποροῦσαι γίνονται ὁπαδοὶ Θεοῦ τινος καὶ ἐπιδίδονται εἰς τὴν θέαν τῶν οὐρανόων πραγμάτων.

«Ἀφοῦ λοιπὸν προσδιορίσαμεν, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Σωκράτης, τὴν φύσιν καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ἀς προβῶμεν ἤδη εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ λόγου, ἀς διασφρήσωμεν καὶ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς μανίας, τὸν φιλοσοφικὸν ἔρωτα.

«Ὁ ἀνθρώπος βλέπων τὸ γήϊνον κάλλος ἀναμιμνήσκειται τὸ ἀληθές καὶ ἀναλαμβάνων τὰ πτερὰ τοῦ ὀργᾶ ν' ἀποπτή πρὸς αὐτὸ, ἀλλ' ἀδυνατῶν στρέφει πρὸς τὰ ἄνω τὰ βλέμματά του ὡς ὄρνις, καὶ ἀμελῶν τὰ πράγματα τούτου τοῦ κόσμου νομίζεται παρὰ τῶν πολλῶν μανιώδης. Καὶ ὅμως ἐκ πάντων τῶν εἰδῶν τῆς μανίας τοῦτο εἶναι κατ' ἐμὲ ἀριστον καὶ διὰ τὸν ἔχοντα αὐτὸ καὶ διὰ τὸν πρὸς ὃν μεταδίδεται, ὁ δὲ μανιόμενος καὶ ἐνθουσιῶν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ, ὅπερ εἶχε θεωρήσει ἐν τῷ προτέρῳ βίῳ καλεῖται ἐραστής· διότι, ὡς ἀνωτέρω εἰρηθῆ, πᾶσα ἀνθρώπινη ψυχὴ φύσει ἐθεάσατο τὰ ὄντα, ἄλλως δὲν μετέβηεν εἰς τοῦτο τὸ ζῶον τῆ

καλούμενον ἀνθρώπον, δὲν εἶναι ὅμως εὐκόλον εἰς ὄλας ἀδικηρίως ν' ἀναμιμνήσκωνται ἐκ τῶν ἐνταῦθα τὰ ἐκεῖ οὔτε ὅσαι τὰ εἶδον τότε ἐπιτροχάδην, οὔτε ὅσαι πεσοῦσαι ἐπὶ τὴν γῆν ἐπάθον τὸ δυστύχημα νὰ περικτραπῶσιν εἰς τὴν ἀδικίαν ὑπὸ τινῶν φάτων συναναστροφῶν καὶ διὰ τῆς παρεκτροπῆς ταύτης νὰ λησμονήσωσι τὰ ἱερά ἐκεῖνα θεᾶματα ἅτινα τότε εἶδον. Ὅθεν ὀλίγα μόνον διατηροῦσιν ἱκανὴν μνήμην· αὐταὶ δὲ ὅταν ἀντιληφθῶσιν ὁμοίωμά τι τῶν ἐκεῖ θεαμάτων, ἐξίστανται ἐκυτῶν καὶ ἐκπλήττονται καίτοι μὴ συνειδῶσιν τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους τῶν. Ὁ μὴ ἔχων λοιπὸν πρόσφατον τὴν μνήμην τῶν οὐρανόων ἐκείνων μυστηρίων ἢ ὁ διεφθαρμένος δὲ ἀναβιβάζεται ὁξέως εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ κάλλους θεάμενος τὸ ἐνταῦθα ὁμοίωμά του. Ὅθεν ἀντὶ τοῦ νὰ τὸ θεωρῇ μετὰ σεβασμοῦ ὄρυξ πρὸς αὐτὸ καὶ ἐν εἶδει τετράποδος ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς παρὰ φύσιν ἡδονῆς. Ὁ δὲ ἀρτίως μυσταγωγῆθεις ὁ ἐμπλεως τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων θυμάτων ὅσα τότε ἐθεάσατο, ὅταν ἴδῃ πρόσωπον θεοεἶδός ἢ σώμα οὐ τινος τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν μνήμην τοῦ τὴν οὐσίαν τοῦ κάλλους, πρῶτον μὲν καταλαμβάνεται ὑπὸ μυστηριώδους φρίκης, ἔπειτα θεωρῶν τὸ ἐράσιμον τοῦτο ἀντικείμενον τὸ σέβεται ὡς θεόν, καὶ ἐὰν δὲν ἐφοβεῖτο μήπως ὁ ἐνθουσιασμός του χαρακτηρηθῆ ὡς ἄκρατος μανία θὰ προσέφερι θεοσίας εἰς τὸν ἐρώμενον του ὡς εἰς ἄγαλμα θεοῦ τινος. Ἄμν δὲ τὸν ἴδῃ, τὴν φρίκην του διχθέχεται ἰδρῶς καὶ θερμότης ἐκτακτος· διότι κατ' ἦν στιγμῆν δέχεται διὰ τῶν ὁμαμάτων τὴν ἀπορροῆν τοῦ κάλλους αἰσθάνεται τὴν εὐάρεστον ἐκείνην θερμότητα ἐξ ἧς τὰ πτερὰ τῆς ψυχῆς τρέφονται καὶ ἦτις διαλύει τὰ ἐκφύματα, ὧν ἡ σκληρότης διεκώλυε τὴν τῶν πτερῶν ἐκβάστασιν. Εἰσρεύσαντος δὲ τοῦ θεοῦ τούτου χυμοῦ ὁ καυλὸς τοῦ πτεροῦ αὐξόμενος ἀπὸ τῆς βίβης τείνει ὅπως ἐπεκταθῆ δι' ὅλης τῆς ψυχῆς· διότι τὸ πάλαι ἦτον ὄλη πτερωτὴ. Ὅθεν ἡ ψυχὴ ἀρχομένη τῆς πτεροφυῆς συναισθάνεται ἐν ἑαυτῇ ἀνησυχίαν καὶ γαργαλισμὸν παρόμοιον πρὸς τὸ περὶ τὰ οὔλα πάθος τοῦ ὄδοντοφυοῦντος βρέφους. Καὶ ὅταν μὲν βλέπουσα πρὸς τὸ κάλλος τοῦ παιδὸς δέχεται τὰ ἐξ ἐκείνου ἀπορρέοντα μόρια, ἅτινα διὰ τοῦτο καλοῦνται ἱμερος (παρὰ τὸ ἱεμενα μέρη) ἢ ἐρωτικὸς πόθος, καὶ διὰ τῆς ἀπορροῆς ταύτης τρέφεται καὶ θερμαίνεται, λαμβάνει ἀναψυχὴν τοῦ πόνου καὶ χαίρει. Ὁταν δὲ ἀποχωρηθῆ ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἐρωτῆ τῆς, οἱ πόροι δι' ὧν τὸ πτερὸν φύεται κλειόμενοι διὰ τῆς ξηράσεως ἀποκωλύουσι τὴν τοῦ πτεροῦ ἐκβάστασιν· αὕτη δὲ συγκεκλεισμένη οὖσα ἐντὸς μετὰ τοῦ ἐρωτικοῦ πόθου σφραδάζει ὡς αἰ πάλλουςαι ἀρτηρίας ζητεῖ νὰ εὕρῃ τὴν φυσικὴν αὐτῆς διέξοδον, ὥστε

ἡ ψυχὴ ἀφ' ἑνὸς πανταχόθεν μὲν κεντουμένη τὰράτταται καὶ ὀδυνάται, ἀφ' ἑτέρου δὲ διατηροῦσα τὴν μνήμην τοῦ κάλλους εὐφραίνεται. Μετέχουσα δὲ ταυτοχρόνως ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἀντιθέτων αἰσθημάτων καὶ ἀδυνατοῦσα νὰ διερμηνεύσῃ τὸ πάθος τῆς ἀδημονεῖ καὶ λυσσᾷ, καὶ ἡ μανία τῆς δὲν ἐπιτρέπει αὐτῇ νὰ ἡσυχάσῃ οὔτε νύκτα οὔτε ἡμέραν, ἀλλὰ περιτρέχει ποθοῦσα νὰ ἴδῃ που τὸν ἔχοντα τὸ κάλλος. Ἄμν δὲ ὡς κατορθώσῃ νὰ τὸν ἴδῃ καὶ νὰ ἐποχρεύσῃ ἐν ἑαυτῇ τὸν ἐρωτικὸν πόθον πάρκυτα ἀνοίγονται οἱ πρῶην συμπεροχημένοι πόροι, λαβοῦσα δὲ ἀνακνοῆν πάει τῶν ὠδίνων τοῦ ἐρωτός καὶ κρποῦται ἐν τῷ παρόντι γλυκυτάτην ἡδονήν. Ὅθεν τὸ κατ' αὐτὴν οὐδ' αὖτως ἀποσπᾶται τοῦ ἐρωμένου τῆς οὐδὲ ἔχει ἄλλο τι ἀντικείμενον τιμωρέστερον τοῦ καλοῦ ἀλλ' ἀπέναντι αὐτοῦ παρ' οὐδὲν λογιζεται καὶ μητέρας καὶ ἀδελφούς καὶ φίλους καὶ περιουσίαν· τὰ δὲ νόμιμα καὶ κόσμια ἦθη ἐφ' οἷς πρῶτον ἐσεμνυνετο καταφρονήσασα εἶναι ἐτοίμη νὰ δουλεύῃ καὶ νὰ κοιμῆται πλησιέστατα τοῦ πόθου τῆς, ἀρκεῖ μόνον τοῦτο νὰ ἐπιτρέπηται εἰς αὐτὴν, διότι ἐλάτς τοῦ ὅτι λατρεύει τὸν ἔχοντα τὸ κάλλος εὐρίσκει εἰς αὐτὸν μόνον τὴν ἱατρίαν τῶν διαπεραστικῶν πόνων τῆς. Τοῦτο δὲ τὸ πάθος, ὡ παῖ καλῆ, πρὸς ὃν ἀπειϋθύνω τὸν λόγον μου, καλεῖται Ἐρως.

«὘άν λοιπὸν ὁ ἐρωτόληπτος ἦναι ἐκ τῶν πρῶην ὁπαδῶν τοῦ Διὸς δὲν καταβάλλεται οὕτως εὐκόλως ὑπὸ τὸ ἄχθος τοῦ Ἐρωτός. Ὅσοι δὲ ἦσαν θεράποντες τοῦ Ἄρεως καὶ μετ' ἐκείνου περιεπόλουν τὸν Οὐρανὸν, ἀφοῦ ἄπαξ ἀλωθῶσιν ὑπὸ τοῦ Ἐρωτός ἀπλή τις ὑπόνοια ὅτι ἀδικοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου ἀρκεῖ ὅπως παροξύνῃ αὐτούς εἰς φονικὴν ἐκδίκησιν καὶ εἰσὶν ἐτοιμοὶ νὰ σφαγιάσωσιν ἐκυτοῦς τε καὶ τὸν ἐρώμενον. Ὅθεν ἕκαστος κατὰ τὴν ἐνταῦθα πρώτην γένεσιν, ἐνόσω εἶναι ἀδιάφθορος τιμῆ καὶ μιμείται τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους ἐκείνους τοῦ θεοῦ, οὔτις ἄλλοτε ἦν θιασώτης· καὶ ἐκλέγει τὸν ἐρώμενον συνωδὸν πρὸς τὸν χαρακτῆρά του καὶ τὸν θεοποιεῖ κατακοσμῶν αὐτὸν ὡς ἄγαλμα ἵνα τὸν λατρεύῃ καὶ τελῇ τὰ μυστήριά του. Οἱ ὁπαδοὶ λοιπὸν τοῦ Διὸς, ἐπιθυμοῦσι νὰ εὕρωσι τὸν ὑφ' ἑκυτῶν ἐρώμενον ἔχοντα τὴν ψυχὴν τοῦ Διὸς, ἦτοι ἀνασκοποῦσιν ἀν ἔχῃ κλίσιν εἰς τὴν σοφίαν καὶ εἰς τὸ ἀρχεῖν, καὶ ὅταν τὸν εὕρωσιν, ἀγωνίζονται παντὶ σθένει ὅπως ἀναπτύξωσιν εἰς αὐτὸν τὰς ἐμφύτους ἐκείνας δεξιότητας. Καὶ ἐὰν οἱ ἐρασταὶ οὗτοι μηδέπω ἐπεδόθησαν εἰς τὴν μελέτην τοῦ νὰ ἐκπαιδεύωσιν ἄλλους, ἐπιδίδονται τότε εἰς αὐτὴν καὶ παρ' ἄλλων μανθάνοντες ὅτι δύναται καὶ ἀφ' ἑκυτῶν ἀναζητοῦντες τὴν φύσιν τοῦ ἴδιου αὐτῶν θεοῦ· κατορθοῦσι δ' ἐπὶ τέλους τὸν σκοπὸν τῶν διότι ἀναγκάζονται ν' ἀποβλέπωσιν ἀδιακόπως πρὸς ἐκείνον τὸν θεὸν καὶ ὅταν ἐφάπτωνται αὐτὸν διὰ τῆς

μνήμης, ένθουσιώντες, εἰς ἐκείνου ἀρύονται τὰ ἔθνη καὶ τοὺς τρόπους, καθόσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μετάσχη τῆς θείας φύσεως καὶ τὴν αἰτίαν τούτου τοῦ ένθουσιασμοῦ των ἀποδίδοντες εἰς τὸν ἐρώμενον, ὅτι μᾶλλον τὸν ἀγαπῶσι· καὶ ἂν ἀρύωσι τὴν ἐμπνευσίν των ἐκ τοῦ αἵος διαχέοντες αὐτὴν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρωμένου, ἀφομοιοῦσι ταύτην ὡσον ένεστιν έντελέστερον πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν θεότητα. Ἀναλόγως δὲ τὰ αὐτὰ πράττουσι πρὸς τοὺς ἐρωμένους των καὶ οἱ λάτρει ἐνὸς ἐκαστου τῶν ἄλλων θεῶν. Ὅθεν τοσαύτην προθυμίαν καὶ ζῆλον καταβάλλει ὁ ἐρωτόληπτος φίλος ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ φιλουμένου, ἔαν οὗτος ἀλωθῆ. Ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ ἀλίσκεται.

» Ἐν ἀρχῇ τοῦ μύθου τούτου διεκρίναμεν εἰς ἐκάστην ψυχὴν τρία μέρη, δύο ἵππους καὶ ἓνα ἠνίοχον. Ἐκ δὲ τῶν δύο ἵππων ὁ μὲν, εἴπομεν, εἶναι ἀγαθός, ὁ δὲ οὐχί· ἐναπολείπεται δὲ ἥδη νὰ προσδιορίσωμεν εἰς τί συνίσταται ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἵππου ἢ ἡ κακία τοῦ κακοῦ. Ὁ μὲν εἰς αὐτῶν λοιπὸν ἔχει ἀνάστημα εὐγενέστερον, εἶναι κατὰ τὸ σχῆμα εὐθυτενῆς καὶ κατὰ τὰ μέλη εὐσήμως ἀνεπτυγμένος, ὑψαύχην, ὁπωσοῦν κυρτός τοὺς μυκτῆρας, λευκόχρους, μελανόμματος, φιλότιμος μετὰ σωφροσύνης καὶ αἰδοῦς, ὁπαδὸς τῆς ἀληθινῆς δόξης πειθήνιος εἰς μόνον τὸ κέλευσμα καὶ τὴν φωνὴν τοῦ ἠνίοχου· ὁ δὲ ἄλλος ἀπ' ἐναντίας εἶναι ἐπικαμπῆς, κακῶς ἐσχηματισμένος, σκληραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος μελάγχρους, γλαυκόμματος, αἱματώδης, πλήρης θυμοῦ καὶ ἀλαζονίας, περὶ τὰ ὠτα δασύτριξ, δυσήνιος, μόλις ὑπεύκων εἰς τὴν μάστιγα καὶ τὰ κέντρα.

» Ὅταν λοιπὸν ὁ ἠνίοχος ἰδῶν τὸ ἐρωτικὸν ἀντικείμενον, ὑπὲρ διαθερμαίνει διὰ τῆς αἰσθήσεως τὴν ψυχὴν του, αἰσθανθῆ γαργαλισμὸν καὶ κέντρα πόθου, ὁ μὲν εὐπειθὴς εἰς τὸν ἠνίοχον ἵππος συστελλόμενος τότε ὡς καὶ πάντοτε ὑπὸ τῆς αἰδοῦς, ἐγκρατεύεται τοῦ νὰ ἐπιπνῆσῃ κατὰ τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ ἕτερος οὐδαμῶς πλέον φροντίζει οὔτε περὶ ἠνιοχικῶν κέντρων οὔτε περὶ μάστιγος, ἀλλ' ἀφηνιάζει ἐλαυνόμενος ὑπὸ ἀκαταμάχτου ἀνάγκης, καὶ ἐμβάλλων εἰς ταραχὰς τὸν ὁμόζυγον ἵππον καὶ τὸν ἠνίοχον τοὺς παρασύρει πρὸς τὸν ἐρώμενον καὶ μανίαν ποιεῖται αὐτοῖς τῆς τῶν ἀφροδισίων χάριτος. Οὗτοι δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνουσιν ἀγανακτοῦντες διότι ἀναγκάζονται εἰς ἀναξιοπρεπεῖς καὶ ἀθεμίτους πράξεις· ἐπὶ τέλος δὲ, ὅταν τὸ κακὸν δὲν ἔχη ὄρια, ἐγκαταλείπονται εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀκολάστου ἵππου ὑποσχεθέντες νὰ ἐκτελέσωσι τὸ θέλημά του· ἅμα δὲ ὡς πλησιάζουσιν εἰς τὸν ἐρώμενον βλέπουσι τὴν ὄψιν του ἀστράπτουσαν. Ἀπέναντι δὲ τῆς θεᾶς ταύτης ἢ μνήμη τοῦ ἠνίοχου φέρεται πρὸς αὐτὴν τὴν οὐσίαν τοῦ κάλλους καὶ βλέπει

αὐτὴν ἔστῶσαν μετὰ τῆς σωφροσύνης ἐπὶ τοῦ ἁγίου βήματος. Καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ φόβου καὶ σεβασμοῦ ὑπτιάζει καὶ ἄρα ἀναγκάζεται νὰ ἐλκύσῃ εἰς τὰ ὀπίσω τὰς ἠνίας μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος, ὥστε ἀμφότεροι οἱ ἵπποι ὀκλάζουσιν, ὁ μὲν ἐκὼν διότι δὲν ἀντιτείνει, ὁ δὲ ἀκόλαστος καὶ δυσήνιος ὄλωσ ἄκων. Ἄφου δὲ ἀναποδίσωσιν ἰκανὸν διάστημα, ὁ μὲν πλήρης αἰσχύνης καὶ θάμβους βρέχει πᾶσαν τὴν ψυχὴν δι' ἰδρώτος καὶ ἀφροῦ, ὁ δὲ, κατευνασθέντος τοῦ πόνου, ἐν ένεποίησεν αὐτῷ ὁ χαλινός καὶ ἡ πτώσις του, μόλις ἀναλαβὼν ἄνεσιν τινα ἐκφέρειται ὑπ' ὄργῆς εἰς λυιδυρία καὶ ὄνειδισμούς κατὰ τε τοῦ ἠνίοχου καὶ τοῦ ὁμόζυγος κατακρίνων αὐτοὺς ὡς δειλοὺς λειποτάκτας καὶ παραβάτας τῶν ὑποσχέσεων των· καὶ πάλιν ἀναγκάζων αὐτοὺς παρὰ τὴν θέλησίν των νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι μόλις ὑπενδίδει εἰς τὰς παρακλήσεις των παραχωρῶν αὐτοῖς ἀναβολὴν τινα ἐπὶ ὠρισμένη προθεσμίᾳ· ἣς πληρωθείσης ὑπομινῆσκει αὐτοὺς προσποιουμένους λήθη, καὶ διὰ τῆς βίας καὶ τῶν χρεμετισμῶν ἕλων ἀναγκάζει αὐτοὺς πάλιν νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν ἐρώμενον διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν· καὶ ἀφου πλησιάζωσι, κύπτει τὴν κεφαλὴν, δάκνει τὸν χαλινὸν καὶ ἀναιδῶς τοὺς ἕλκει ἐπὶ τὰ πρόσω. Ὅ δὲ ἠνίοχος καταλαμδάνεται ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ὑπὸ φόβου καὶ σεβασμοῦ, καὶ οἶνει ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὑπτιάζων καὶ ἐλκύων εἰς τὰ ὀπίσω ἔτι βιαϊότερον τὸν χαλινὸν διὰ τῶν ὀδόντων τοῦ ἁγρίου ἵππου, καθαιμάσσει τὴν ἀκόλαστον γλώσσαν καὶ τὰς γνάθους του, καὶ ρίψας κατὰ γῆς τὰ σκέλη καὶ τὰ μηρία του τὸν καταδάμαζει διὰ τοῦ πόνου. Ὅταν δὲ ὁ μοχθηρὸς ἵππος διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν ὀδόντων παύσῃ τῆς ἀκολασίας, ἔπεται ἥδη τεταπεινωμένος τῇ διεθυβύσει τοῦ ἠνίοχου, καὶ ὅταν ἴδῃ τὸ κάλλος τοῦ ἐρωμένου, ὑπὸ τοῦ φόβου ἀπόλλυται. Ὅθεν τότε μόνον ἡ ψυχὴ τοῦ ἐραστοῦ ἀκολουθεῖ τὸν ἐρώμενον μετὰ αἰδοῦς καὶ κοσμιότητος.

» Ἐπειδὴ λοιπὸν παντὶ τρόπῳ λατρεύεται ὡς ἄλλος θεὸς ὑπὸ τοῦ ἐραστοῦ, εὐλικρινῶς αἰσθανομένου τὸν ἐρωτα, καὶ αὐτὸς ὁ νεανίας εἶναι φύσει φίλος πρὸς τὸν λάτρεν του, (διότι ἐκάτεροι εἰσὶ τρόπον τινὰ καθιερωμένοι εἰς τὸν αὐτὸν θεὸν), εἰ καὶ προλαβόντως οἱ συμμαθηταὶ του ἢ ἄλλοι τις ἐνέσπειραν εἰς τὴν καρδίαν του μίσος καὶ ἀποστροφὴν λέγοντες αὐτῷ ὅτι εἶναι αἰσχρὸν νὰ συναναστρέφῃται μετ' ἐρωμένου, εἰ καὶ οἱ λόγοι οὗτοι τὸν πρᾶκινουσι ν' ἀπωθῆ τὸν ἐρωτᾶ, προϊόντος ὁμῶς τοῦ χρόνου ἢ ἡλικία καὶ ἡ εἰμαρμένη τὸν ἀναγκάζουσι νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ περιπαθῆ οἰκειότητα, διότι οὐδέποτε εἶναι πεπωμένον δύο κακοὶ νὰ γίνωνται φίλοι· οὐδὲ δύο ἀγαθοὶ νὰ μὴ ἀνταγαπῶνται. Ἄφου δὲ ὁ ἐρώμενος ἔλθῃ εἰς σχέσιν μετὰ τοῦ ἐρωμένου καὶ ἀπο-

θεῖται τοὺς λόγους καὶ τὴν συναναστροφὴν του, λαμβάνων ἐκ τοῦ σύνεγγυος πείραν τῆς εὐνοίας του ἐκπληττεται αἰσθανόμενος ὅτι ὄλοι ὁμοῦ οἱ ἄλλοι φίλοι καὶ οἰκεῖοι εἶναι μὴδὲν παραβαλλόμενοι πρὸς τὸν ένθεον ἐραστὴν. Ὅταν δὲ παρατείνεται ἡ σχέσις αὐτῆ καὶ ὁ ἐρώμενος ἔρχεται εἰς ἀδιάκοπον ἐπαφὴν μετ' αὐτοῦ εἴτε εἰς τὰ γυμνάσια εἴτε εἰς ἄλλας συναναστροφάς, τότε ἡ πηγὴ ἐκείνου τοῦ βέουματος, ἦν ὁ Ζεὺς ἐρῶν τὸν Γανυμήδη ὠνόμασεν ἐρωτικὸν πόθον (ἕμερον) ἀθρόα φερομένη πρὸς τὸν ἐραστὴν εἰσρέει ἐν μέρει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· τούτου δὲ ἐμπλησθέντος, τὸ ὑπόλοιπον ἐκχέεται πρὸς τὰ ἔξω· καὶ καθὼς πνοὴ ἀέμου ἢ ἠχὼ προσβάλλουσα σώματι λείων καὶ στερεῶν καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἀπώθουμένη φέρεται εἰς τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ὠρμήθη, οὕτως ἡ ἀπορροὴ τοῦ κάλλους ἐπανακάμπει εἰς τὸν καλὸν νεανίαν διερχομένη διὰ τῶν ὀμμάτων, ὀχετῶν τῆς ψυχῆς, καὶ ἀναπτερόσασα αὐτὸν ἀνοίγει τοὺς πόρους τῶν πτερῶν, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρωμένου εἰς ὑπαμοιῆς πληρᾷ ἐρωτος· ἐρᾷ λοιπὸν καὶ αὐτός, πλὴν ἄγνοεῖ τίνα· καὶ οὔτε συνοῖδε τὴν φύσιν τοῦ πάθους του οὔτε δύναται νὰ τὸ διερμηνύσῃ, ἀλλὰ καθὼς ὁ βλέπων ἄλλον ὀφθαλμιῶντα προσβάλλεται καὶ αὐτὸς ὑπ' ὀφθαλμίας μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματός του, οὕτω καὶ ὁ ἐρώμενος θεωρῶν τὸν ἐραστὴν ἀνεπαίσθητος συγκινεῖται καὶ αὐτός καὶ συνταρττεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πάθους γινόμενος ἐρωτόληπτος. Καὶ ὅταν μὲν ὁ ἐραστής του ἦναι παρὼν, παύει τοῦ πόνου ἐπίσης ὡς ἐκείνος· ὅταν δὲ ἀπουσιάσῃ, ὡσαύτως τὸν ποθεῖ καὶ ποθεῖται ἀπονέμων ἐκείνῳ ἐρωτα ἀντὶ ἐρωτος· νομίζει δὲ καὶ ἀνομάζει τὸ πάθος του ὄχι ἐρωτα, ἀλλὰ φιλίαν. Συνάμα δὲ ἐπιθυμεῖ σχεδὸν ὡς ὁ ἐραστής, εἰ καὶ ὀλίγον ἀσθενέστερον νὰ τὸν βλέπῃ, νὰ τὸν ἄπτηται, νὰ τὸν ἀσπάζηται, νὰ συγκοιμᾶται· καὶ λοιπὸν κατόπιν, ὡς εἶναι ἐπόμενον, ταχέως βάλλει εἰς ἐνέργειαν τὴν ἐπιθυμίαν του ταύτην. Ὅθεν εἰς τὴν συγκοιμήσιν, ὁ μὲν ἀκόλαστος ἵππος τοῦ ἐραστοῦ ἔχει τί νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν ἠνίοχον, καὶ ἀπαιτεῖ εἰς ἀνταμοιβὴν πῶν πολλῶν κόπων του στιγμιαίαν τινα ἀπόλαυσιν· ὁ δὲ τοῦ ἐρωμένου οὐδὲν ἔχει νὰ εἴπῃ, ἀλλὰ ὄργων ὑπὸ ἀκατασχέτου ἐπιθυμίας ἦν ἄγνοεῖ ἐναγκαλίζεται τὸν ἐραστὴν καὶ περιπαθῶς τὸν ἀσπάζεται ὡς εὐνούστατον εἰς αὐτὸν, καὶ ὅταν συναναπαύωνται ἐν τῇ αὐτῇ κλίνῃ δὲν δύναται ν' ἀπαρνηθῆ ὡσον ἐκ μέρους του εἰς τὸν ἐραστὴν τὴν χάριν ἦν τινα ἐνδέχεται νὰ ζητήσῃ οὗτος παρ' ἐκείνου· ἀλλ' ὁ ὁμόζυξ ἵππος καὶ ὁ ἠνίοχος ἀνθίστανται εἰς αὐτὸν μετ' αἰδοῦς καὶ λόγου. Ἐὰν λοιπὸν τὸ εὐγενέστερον μέρος τῆς διανοίας ὑπερισχύσῃ ὀδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὸν μὲν ἐνταῦθα βίον διάγουσιν ἐν ὁμοιοίῃ

καὶ μακκρίότητι ἐγκρατεῖς ἐαυτῶν ὄντες καὶ κόσμιοι, ἐπειδὴ ὑπεδούλωσαν μὲν τὸ μέρος ἐκείνο τῆς ψυχῆς ἐνθα γεννᾶται ἡ κακία, ἠλευθέρωσαν δὲ ἐκείνο ἐνθα ἡ ἀρετὴ· μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς ζωῆς των ἀναλαμβάνουσι τὰ πτερά των καὶ γίνονται ἕλαφροὶ νικήσαντες ἐν τῶν τριῶν παλαισμᾶτων τῶν ὄντων Ὀλυμπιακῶν (*) ἄλλο δὲ μείζον τούτου εὐτύχημα δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον οὔτε ἡ ἀνθρωπίνη σωφροσύνη οὔτε ἡ θεία μανία. Ἐὰν ὁμῶς προτιμήσωσι τὸ εἶδος ἐκείνο τοῦ βίου ὅπερ ἐστὶν ὁπωσοῦν ἀγοραῖον καὶ ἀπαῖδον πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, ἀλλὰ φιλότιμον, ἐνδέχεται ἐν καιρῷ μέτῃς ἢ ἄλλῃς τινὸς ἀμελείας οἱ ἀκόλαστοι αὐτῶν ἵπποι εὐρίσκοντες τὰς ψυχὰς των ἀπροφυλάκτους νὰ συνάψωσιν ἀμφοτέρως εἰς ἐν, τρεπόμενοι τὴν ὁδὸν ἐκείνην ἧτις μακκαρίζεται ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ ἐκπληροῦντες τὴν αἰσθητικὴν αὐτῶν ἐπιθυμίαν· καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἀκολουθοῦσιν εἰς τὸ ἐξῆς τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀλλὰ σπανίως, ἐπειδὴ ἡ πράξις των δὲν ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ πάσης τῆς διανοίας. Διατηροῦσι λοιπὸν καὶ οὗτοι τὰ δεσμά τῆς φιλίας εἰ καὶ οὐχὶ τοσοῦτον ἰσχυρῶς ὡς ἐκείνοι οἱ ἀγνοεῖ φίλοι, καὶ ἐνόσω ζεεὶ ὁ ἐρῶς των καὶ μετὰ τὴν ἀπόσβεσίν του, πιστεύοντες ὅτι, ἀφου ἔδωκαν ἀλλήλοις τὰ ἀσφαλέστερα ἐχέγγυα ἀμοιβαίας πίστεως, δὲν τοῖς εἶναι θεμιτὸν παραβιάζοντες αὐτὰ νὰ περιέλθωσι ποτὲ εἰς ἔχθραν. Ἐν δὲ τῇ τελευτῇ τοῦ βίου ἐκβαίνουσι τοῦ σώματος καὶ μὲν ἄπτεροι, ἀλλὰ τείνοντες πρὸς πτέρωσιν, ὡστε ἐπαξίως ἀνταμείβονται ἔνεκεν τῆς ἐρωτικῆς μανίας των· διότι ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει ὅπως οἱ κατάρξαντες ἥδη τῆς ὑπουρανοῦ πορείας νὰ καταβῶσι πλέον εἰς τὸ σκότος καὶ ὑπὸ γῆς, ἀλλ' ἐγγυᾶται αὐτοῖς συμβίωσιν λαμπρὰν καὶ πλήρη εὐδαιμονίας καὶ ὅταν ἀνακτήσονται τὰ πτερά των, νὰ τὰ ἀνακτῶσιν ταυτόχρονον ἀμφοτέροι χάριν τοῦ συνάψαντος αὐτοὺς ἐρωτος.

» Τοιαῦτα εἶναι, ὦ παῖ, τὰ μεγάλα καὶ θεῖα πλεονεκτήματα ἃτινα θέλει σοὶ δωρήσειν ἡ φιλία τοῦ ἐραστοῦ· ἡ δὲ μετὰ τοῦ ἐρωτός συγκοινωνία, ἧτις συγκοινωνία μετὰ θνητῆς σωφροσύνης διανέμει μόνον δῶρα θνητὰ καὶ φειδωλά, ἐντίκτει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐρωμένου ἐκείνην τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς ἀρετὴν ἐπαινουμένην ἀνελευθερίαν καὶ ποταπότητα αἰτιημάτων, καὶ γίνεται εἰς αὐτὴν αἰτία τοῦ νὰ περιπλανᾶται ἄνους περὶ τὴν γῆν καὶ ὑπὸ γῆς ἐνενακισχίλια ἐτη.

» Εἰς σὲ, ὦ φίλε ἔρῳς, ἀποτίω καὶ ἀφιερῶ τὴν παλινῳδίαν μου ταύτην ὡσον ένεστι καλλίστην καὶ

(*) Ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι οὗ καλαιστοῦ καταβαλὼν τρεῖς τὸν ἀντίπαλόν του ἀνεκπύττειτο νικητής. Ἄλλως δὲ αἱ τρεῖς ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι χιλιετίες περίοδοι τῶν τριῶν δοκιμασιῶν τῆς φιλοσοφου ψυχῆς παραβάλλονται ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς τελούμενα τρία παλαισματα.

ἀρίστην πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν πρότερον ἡμαρτημένων μοι· ἐὰν δὲ αἱ λέξεις καὶ τὰ διανοήματα ἴσως ὀπωσοῦν ποιητικὰ αἴτιος εἶναι ὁ Φαίδρος ὅστις μὲ ἡνάγκασε νὰ τὰ μεταχειρισθῶ. Σύγγνωθί μοι λοιπὸν διὰ τὸν πρῶτον λόγον μου καὶ εὐαρεστήθητι διὰ τοῦτον τὸν δεύτερον, ἵλεως δὲ γενοῦ μοι ὅπως μήτε ἀραιρέσης μήτε ἐλαττώσης δι' ὀργὴν τὴν ἐρωτικὴν μου τέχνην, ἣν μοι ἐδώρησας, χάρισαι δὲ νὰ ἦμαι εἰς τὸ ἐξῆς ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν ἐντιμος καὶ εὐυπόληπτος παρὰ τοῖς καλοῖς. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ προλαβόντι λόγῳ ὁ Φαίδρος καὶ ἐγὼ εἴπομεν βαρῦ τι καὶ ἀναξιοπρεπέος εἰς τὴν θεότητά σου, ἀποδίδων τὴν αἰτίαν τῶν τοιούτων βλασφημιῶν εἰς τὸν Ἀυσίαν τὸν πατέρα τοῦ λόγου, ἀπόσπασί τον ἀπὸ τοὺς τοιούτους ἀσεβεῖς λόγους, καὶ τρέψον αὐτὸν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν, ὡς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος ἐπασχολεῖται εἰς αὐτήν, ἵνα καὶ οὗτος ὁ ἐραστής του ὁ Φαίδρος μὴ ἀμφιταλαντεύηται εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, ὡς ἐν τῷ παρόντι, μεταξὺ τῶν κενῶν τούτων ῥητορικῶν γυμνασμάτων καὶ τῆς ἀληθοῦς σοφίας, ἀλλ' ἀσχολῆται ὀλοσχερῶς εἰς τὸν ἔρωτα συνδραζόμενον μετὰ φιλοσοφικῶν λόγων.»

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΑΠΟΔΗΜΗΤΟΥ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

ΑΠΟΓΡΑΦΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ (¹).

Νεκροταφείου Ἑλλησις καὶ ἐνταφιασμὸς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. — Αἴτια καὶ ἀποτελέσματα. — Ἐρησκειτικὰ κληροδοτήματα. — Δεισιδαιμονία, ἅγια λείψανα, πληθὺς ἐορτῶν. — Ἐνθαφίσεις τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ψευδομαρτυρίαν. — Πανηγύριος Σκρόφανος καὶ Ἑλένη Ματαράγκα. — Πανηγύριος.

Ἡ Ζάκυνθος στερεῖται νεκροταφείου· — καὶ διατί; Διότι οἱ μὲν ἱερεῖς, συνειθισθέντες ἀπ' αἰώνων ἤδη νὰ θάπτωσι τοὺς νεκροὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀμειβομένοι διὰ τε τὴν ἐνταφίαν καὶ τὰ μνημόσυνα καὶ λαμβάνοντες διὰ τοῦτο κληροδοτήματα, ἀποστρέφονται τὸ νεκροταφεῖον, οἱ δὲ κάτοικοι, ἕνεκα τῆς παλαιᾶς καὶ ἐρριζωμένης ἐξέως, πιστεύουσιν ἤττον ὅσιον τὸν περιέχοντα καὶ οὐχὶ περιεχόμενον ἐν ἐκκλησίᾳ τόπον. Ἡ δὲ δοξασία αὕτη, κοινὴ ἀνάπασαν τὴν πρῶην Ἰόνιον Πολιτείαν, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσιν ἐν αἷς δι' ἰδιαιτέρου κωνοτισμοῦ καθιερώθη καὶ ὑπάρχει νεκροταφεῖον καθίστησι σπανίαν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ· οὕτως ἐν Κερκύρα πᾶσαι αἱ οἰκογένεαι, καὶ ἰδίως αἱ ἀριστοκρατικαὶ, προτιμῶσι τὴν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνταφίαν τῶν ἀποθνήσκόντων συγγενῶν αὐτῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τοῦτο ἀξιοκατάκριτος ἀμέλεια

(¹) Ἴδε φυλλάδ. 422, 15 Ὀκτωβρίου, σελ. 277.

τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ὀφείλει ἰδίως νὰ ἐπισύρῃ τὴν ἡμετέραν μομφήν, διότι ὅ,τι οἱ ἄγγλοι ἤθελον ἐν Ἑπτανήσῳ τοῦτο καὶ ἐγένετο (μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἀνατροπῆς τῶν τελεσιδικίων ἀποφάσεων!), μὴ λησμονήσωμεν ὅμως ὅτι τὸ τοῦ νεκροταφείου ζήτημα περιείχε ἐμμέσως καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν, διότι ὅτε πρό τινων ἐτῶν ἑπαρχὸς τις Ζακύνθιος ἐπέμεινε ἐπιδιώκων τὴν σύστασιν νεκροταφείου, τοσοῦτον ἐταράχθησαν οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως, ὥστε ὁ ἀρχιερεὺς (¹), φύσει πρῶτος, φοβηθεὶς ἱερατικὴν στάσιν, ἀντέστη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου· ἀλλὰ νῦν ἰδίως, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἀξιοκατάκριτος εἶναι ἡ ἑλληνικὴ τῆς νήσου ἀρχή, διότι ἐν ᾧ ῥητῶς τὸ Βασ. Διάταγμα τῆς 28 Μαρτίου 1834 ἀπαγορεύει τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ ταῖς πόλεσιν ἐνταφιασμοὺς καὶ ἐν ᾧ τὸ ἐλάχιστον τῶν παλαιῶν ἐπαρχιῶν χωρίων ἔχει κοιμητήριον, ἐπιτρέπει καὶ μετὰ τὴν ἐνωσιν τὸ ἄτοπον τοῦτο μὴ φροντίζουσα περὶ νεκροταφείου (²). Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις εἶναι πάντοτε μεμολυσμένος, τὸ ἐδαφος ὑγρὸν, αἱ πλάκες δισπασμένοι, ἡ δὲ νοσώδης ἀτμοσφαῖρα τῆς ἐκκλησίας, ἐπιδρῶσα καὶ ἐπὶ τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ ἐπὶ τὴν ἐξωτερικὴν, γεννᾷ βεβαίως ἡ ὑποθάλπει ἀσθενείας. Δὲν ἐνθυμούμαι νῦν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐγένετο ἐσχάτως ὁ ὑπολογισμὸς, πόσαι μυριάδες, δύο ἢ τρεῖς, ἐτάφησαν ὑπὸ τὰς πλάκας τῆς Ἀναλήψεως, ἀρχαιοτάτης ἐκκλησίας τῆς Ζακύνθου, ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς· ὁ εἰσερχόμενος εἰς αὐτὴν εἰσπνέει ἀέρα μεμολυσμένον, ἀληθῆ θάνατον, καὶ παρὰ πολλῶν ἐνοριτῶν ἤκουσα ὅτι οὐδέποτε ἐκκλησιαζόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ διαμείνωσιν ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ. Τὸ κατ' ἐμέ, ὅσάκις εἰσῆλθον εἰς ἐνοριακὸν τινα τῆς Ζακύνθου ναὸν, ἤσθάνθην μὲν συστελλομένην καὶ πιεζομένην τὴν καρδίαν μου, διανοούμενος ὅτι ἐπάτου χωρὶμα ἀντικαταστήσαν τὸν ὁμοίον μου, ἡ δὲ ἀναδιδόμενη ἐκ τῆς γῆς θανατικὴ ὀσμὴ καὶ ὑγρασία μὲ ἡνάγκασε πάντοτε νὰ σπεύσω πρὸς ἐξοδον.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνταφίαις ἐπισύρει αὐταῖς κληροδοτήματα· ἀλλὰ τὸ κέρδος τοῦτο δὲν πρέπει ν' ἀποδοθῇ μόνον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀποθνήσκοντος νὰ εὐεργετήσῃ τὸ ἴσον, — καὶ τοὺς περιέποντας αὐτό, — ἐνθ' αὐτὸς τε καὶ τὰ προσφιλῆ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ θέλωσι κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον. Παρετήρησα ὅτι οὐδέποτε ἀναγινώσκειται ἐν Ζακύνθῳ διαθήκη, μὴ περιέχουσα πολλὰ μικρὰ κληροδοτήματα εἰς πλείο-

(¹) Ν. Κοκκίνης, ἐσχάτως ἀποθανών.
 (²) Ὅτι τῷ 1855 ἐνεσκήψεν εἰς Ζάκυνθον ἡ χολέρα, τὰ θύματα αὐτῆς ἐθάπτοντο ἐν νεκροταφεῖῳ ἐπίτηδες παρασκευασθέντι καὶ οὐ μακρὰν τοῦ ΝΑ μέρους τῆς πόλεως κειμένῳ· ὁ περιέτοπος οὗτος δύναται κάλλιστα γὰ ὄρισθῆ νῦν ὡς κοιμητήριον τῆς πόλεως.

νας τῆς μιᾶς καὶ τῶν δύο ἐκκλησίας· ἡ δ' ἐξὶς αὕτη μοι φαίνεται καταγομένη ἐκ ξενικῆς τινος παραπλησίαις ἐξέως, τῆς κατὰ τὸν μεσαιῶνα παρὰ Λατίνους κρατούσης. Ἡ ἐνετικὴ κυριαρχία διὰ τῆς ἐν ταῖς ἑπτὰ νήσοις πρωτοκαθεδρίας καὶ πολυτελείας τοῦ λατινικοῦ κλήρου μετέδωκεν ἀνεπαίσθητος λατινικὰς τινας συνηθείας καὶ ἔθιμα εἰς τὸν ἐν Ἑπτανήσῳ ἑλληνικὸν κλῆρον, ὡς διὰ τῶν ἀποικησάντων ἐν αὐταῖς ἰταλῶν προσέδοτο τῇ ἑλληνικῇ τῆς Ἑπτανήσου κοινῆς πλείστας ἰταλικὰς καὶ ἰδίως ἐνετικὰς ἐξῆς. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑνετίας, τοῦ μόνου μεσαιωνικοῦ καὶ μάλιστα ἰταλικοῦ κράτους, ὅπερ εὐτόλμως κατεπολέμησε καὶ ἐξουδένωσε τὴν ἐπὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐξουσίαν καὶ τὴν εἰς τὰ ἐσωτερικά αὐτοῦ πράγματα ἐπέμβασιν τοῦ Πάπα, σημειοῦται ὡς σπουδαῖον συμβῆν (1372 μ. Χ.) ἡ ἐξῆς διαφορὰ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἑνετίας, ἡ οὐδὲν βεβαίως τὸ πνευματικὸν κεκτημένη, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ γάλλος ἱστορικὸς Daru· «Συνήθεια ἦτο τότε ἐν ταῖς πλείστας καθολικαῖς χωραῖς, νὰ μὴ δύναται τις ἀποθνήσκων νὰ μὴ κληροδοτήσῃ τι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἡ συνήθεια αὕτη ἐπιμελῶς ὑπεθάλητο ὑπὸ τε τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐφημερίων, οἵτινες ἔφθασαν καὶ μέχρις ἀρρήσεως ταυτῆς εἰς τοὺς μὴ ἀποτίοντας ἐν τῇ διαθήκῃ τὸν φόρον τοῦτο.»

Ἐπίσκοπος τῆς Ἑνετίας ἦτο κατ' ἀρχὰς πτωχὸς μᾶλλον· μόνον εἰσόδημα εἰσέπραττε τέλος τι ἐπὶ τῶν διαθηκῶν· διὸ καὶ ἐπωνομάζετο ἐπίσκοπος τῶν τεθνεώτων, vescovo de morti.

Τούτων δὲ τις τῶν ἐπισκόπων, κρίνων πιθανῶς ὅτι οἱ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἐπισκοπῆς θανάτωντες δὲν ἀπέσπων εὐκόλως τὰ ἴδια ἀγαθὰ πρὸς ὄφελος τοῦ κλήρου, ἔκρινεν εὐλόγον νὰ ἐπιβάλῃ αὐτὸς φόρον καὶ ὄριση τὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὀφειλόμενον ὀσμὸν εἰς τὸ δέκατον ἐκάστης κληρονομίας. Ὁ δὲ πάπας, εἰς ὃν ὑπέβλεπε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἀνεὺ δισταγμοῦ ἐνεκρίνε αὐτὴν διὰ βούλλας· ἡ κυβερνήσις ὅμως ἰσχυρῶς ἀντέστη κατὰ φορολογίας, ἦτις μετὰ δέκα διαδοχὰς μετεβίβαζεν ἀναγκαιῶς πᾶσαν τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν εἰς χεῖρας τοῦ κλήρου (¹).»

Τὸ ἐπιθλαβεῖς τῆς κατακόρου ταύτης ξενικῆς ἐξέως τοῦ κληροδοτῆν μέγα μέρος τῶν ἰδίων εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατιδὼν καὶ ὁ ἰόνιος νομοθέτης τοῦ 1841 ἐφρόντισε φρονιμώτατα νὰ ἀποκόψῃ αὐτὴν, κηρύξας μὲν ἀνίσχυρον πᾶσαν μετὰ τῶν ζώντων ἡ ἐνδιάθικον διάταξιν γενομένην πρὸς ὄφελος ἐκκλησιῶν, μοναστηρίων ἢ ἄλλων θρησκευτικῶν καταστημάτων, ἐπιτρέψας δὲ μόνον τὴν ἐφάπαξ δωρεὰν ἢ κληροδοτήσιν ποσοῦ μὴ ὑπερβαίνοντος τὰς δέκα στερλί-

(¹) Daru, histoire de Venise, IX. XX. σ. 172.

νας λίτρας (ἄρθρ. 805 τοῦ Ἰονίου Ἰστ. Κώδικος). Ἔνεκα δὲ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης, ἐν ταῖς νεωτέραις διαθήκαις παρατηρεῖται ὄραμος κληροδοτήσεων εὐτελῶν, ἐνὸς ἢ δύο ταλλήρων εἰς ἐκάστην ἐκκλησίαν.

Καὶ ἡ ἰταλικὴ δὲ δεισιδαιμονία ἀφῆκεν ἔχνην πολλὰ παρὰ τοῖς κατοικοῖς τῆς νήσου· τὴν δὲ δεισιδαιμονίαν ταύτην, ἀντι νὰ καταπολεμήσωσι, παρεδέχθησαν καὶ ἐνισχύουσιν, ὡς μὴ ὄφελεν, οἱ Ἕλληνες ἱερεῖς. Πληθὺς ἁγίων λειψάνων ἐν Ζακύνθῳ ἐσωρεύθησαν ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης, πλὴν δὲ τοῦ σώματος τοῦ ἐπισκόπου Αἰγίνης, περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω, ὑπάρχει καὶ ἕτερον τι, μεγίστης τιμῆς ἐν Ζακύνθῳ ἀπολαύον, ἁγίου τινὸς Ἰωσήφ τοῦ ἐκ Κρήτης, νομίζω, εἰς ὃ, ἀκέφαλον ὄν (διὸ καὶ ὑπὸ τοῦ πλήθους ἅγιος Ἰωάννης καλεῖται), προσετέθη κεφαλὴ πτώματος μὴ ἁγίου, φοικωδὴ ἐντύπωσιν εἰς τὸν θεώμενον ἐμποιοῦσα, ὡς παρὰ πολλῶν ἠκούσα, διότι ἐγὼ δὲν ἐπεσεκέθη τὸν ἅγιον τοῦτον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πανηγύρεως καθ' ἣν μένει ἐκτεθειμένος τοῖς πιστοῖς εἰς προσκύνησιν (¹).

Ἐπὶ μῆνας ὅλους, ἰδίως δὲ κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, πανήγυρις διαδέχεται πανήγυριν καὶ οἱ κάτοικοι ἅπαντες ἀπὸ ἐκκλησίας ἐορταζούσης εἰς ἐορταζούσαν ἐκκλησίαν μεταβαίνουσι ἀπαύστως, ἀντὶ νὰ εὐαρεστῶσιν εἰς τὸν Θεόν, ἐργαζόμενοι μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων οἰκογενειῶν, ἀκούμενοι δὲ εἰς τὰς τακτικὰς ἡμέρας τῆς ἀναπαύσεως καὶ τὰς ἐξεχούσας ἐορτὰς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Ὁ ἀκέφαλος ἅγιος Ἰωάννης ἢ Ἰωσήφ, παραδείγματός χάριν, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἶπον, τιμᾶται διὰ δεκαπενθημέρου ἀργίας χορῶν, ἀσμάτων καὶ καταλύσεως οἴνου καὶ παστελίων, —διότι τί ἄλλο εἶναι δεκαπενθήμερος πανήγυρις ἐν Ζακύνθῳ; Εἰς διατήρησιν δὲ τῶν ἐξέων τούτων συνέτεινον οὐκ ὀλίγον καὶ αἱ ὑπὸ τοὺς ἄγγλους ἐντόπιαι ἀρχαὶ καὶ αὐτὴ ἡ νεωτέρη νομοθεσία τῶν Ἰονίων νήσων.

Ἄν καὶ οἱ ἄγγλοι ἠπόρουν καὶ κατέκρινον τὴν ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν ἐορτῶν ἀργίαν οὐδὲν ὅμως ἐπραξαν, ἐμμέσως κἄν, πρὸς ἐλάττωσιν τοῦ κακοῦ, ἀφέντες νὰ καθιερωθῇ αὕτη καὶ νομοθετικῶς· ἕνεκα δὲ τούτου ἡ διὰ τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα φειδωλίαν τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας σπουδαῖα ἐλάττωσις τῶν μὴ ἐργασίμων ἐν ταῖς γραφείοις ἡμερῶν ἐνέπλησεν ἀπορίας οὐ μόνον τοὺς ἀπλουστεροὺς καὶ ἀμαθεστεροὺς τῶν κτωίκων, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν εἰς τὰς ἀνω-

(¹) Σημειωτέον ὅτι καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι τοῦ πρῶην Ἰονίου Κράτους ἐπέθωσαν, ἀπέκτησαν καὶ κατέχουσιν ἅγια λείψανα, ἀναμιμνήσκουσαι τοὺς Ἑνετοὺς οἵτινες, ὡφέλωσαν οὐ μόνον ἐμπορικῶς τὰ μέγιστα ἐκ τῶν ἁγίων ἄγιων ἄγιων ἀγίων παναγιώτων, ἐσωρεύσαν ἐν Ἑνετίᾳ πανταχόθεν συναγαγάντες παντοδαπὰ ἅγια λείψανα, καὶ μάλιστα, μὴ κατορθώσαντες ν' ἀγορεύσωσιν, ἐκ λείψαν τοῦ ἁγίου Ταρρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. (Daru, αὐτῆς τόμ. Δ' βιβλ. Β')

τέρας κοινωνικὰς τάξεις ἀνηκόντων, θεωρηθεῖσα τοσούτω μείζων ἀσέβεια, καθ' ὅσον οὐδ' ὑπ' αὐτῶν τῶν μὴ ὀρθοδόξων ἄγγλων ἐτολήθη. Ἰπὸ τοῦς ἄγγλους, ἕνεκα τοῦ πλήθους τῶν εἰς ἀργίαν καθιερωμένων ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, τὰ δημόσια γραφεῖα ἐκλείοντο συχνότατα· ὁ δὲ θέλων νὰ βεβαιωθῇ περὶ τούτου δύναται ν' ἀνοίξῃ τὴν Ἴονιον Πολιτικὴν Διοικονομίαν τοῦ 1841 καὶ τὰς Πράξεις τῶν διαφόρων ἰονίων κοινοβουλίων, — ἰδίως δὲ τῶν ἑλευθέρων ἐν οἷς ἕκαστος βουλευτὴς προέτεινε κατ' ἔτος νέαν ἑορτὴν, πολλοὶ, πιθανῶς, τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν, — καὶ ἐν τοῖς ἀρθροῖς 24 — 36 τῆς Διοικονομίας καὶ ταῖς σχετικαῖς τροπολογίαις καὶ προσθήκαις τῶν κοινοβουλίων θέλει παρατηρήσει ὅτι, πλὴν τῶν τριμήνων τοῦ θέρους καὶ τοῦ τρυγετοῦ δικαστικῶν σχολῶν, — ἐνίοτε δὲ καὶ τετραμήνων (ἐν Κερκύρα καὶ Πάξοις), — τὰ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἐπιστήμων σχολασίμων ἡμερῶν, ἐν ὀνόματι τῶν ἁγίων ἐκάστης νήσου Τιμοθέου καὶ Μαύρας, Ἰάσονος καὶ Σωσιπᾶτρου, Σπυριδῶνος, Γερασίμου, Διονυσίου, Θεοδώρας καὶ πολλῶν ἄλλων, παρετίθεντο ἐν ὄλῳ μετὰ τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν λοιπῶν μεγάλων ἑορτῶν ἐπὶ ἑτέρους τρεῖς μῆνας τοῦλάχιστον· ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν τὰ ἴονια δικαστήρια μόνον ἕξ μῆνας ἐργάζοντο.

Ἐπεθύμουν νὰ τοιμήσῃ τις νὰ παρακινήσῃ Ἰωνίαν τοῦ λαοῦ γυναίκα, ἢ καὶ μετὰ τῆς ἀρχοντικῆς τάξεως παλαιότεραν τινα, νὰ ἐργασθῇ, κεντήσῃ ἢ ῥάψῃ ἐσπέραν Σαββάτου ἢ παραμονὴν ἑορτῆς. . . Ὅστις εἶδε τὸ ἐκπεπληγμένον κίνημα, τὴν διαστολὴν τῶν χειλέων καὶ τὴν συνοφρώσειν τοῦ μετώπου καὶ ἤκουσε τὸ ἀφελὲς ἐπιφώνημα τῆς γυναικὸς ταύτης, ἐκεῖνος καὶ μόνος γινώσκει μέχρι τίνος βαθμοῦ εἶσαν αἱ προλήψεις ἑρριζωμέναι εἰς τὸν Ἰωνίαν λαόν.

Ἡ ψευδομαρτυρία ἐπιπολάζει εἴπερ τιμὴ καὶ ἄλλω παρὰ τῷ λαῷ τούτῳ, ὄντινα διὰ τὸ φιλόρησκον, τὸ φιλεκκλησίον καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν ἤθελε τις εὐλόγως πιστεύσει φιλαληθέστατον· καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ στυγερὸν τοῦτο ἁμάρτημα πανταχοῦ τοῦ κόσμου ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ κλοπὴ ἢ ἡ δολοφονία, παρομαρτεῖ εἰς αὐτὰ ὡς ἐγκλήματα βάνων ἔχοντα κυρίως τὸν δόλον καὶ τὸ ψεῦδος, ἀλλ' ἐν Ἰωνίᾳ ἢ ἐπί τῆς τῆς ψευδομαρτυρίας δὲν πηγάζει κυρίως ἐκ τῆς τάσεως τῶν κατοίκων πρὸς τὸ ἐκδικεῖν κρυφῇ καὶ δολίως οἰκιακὰ ἢ δημόσια πάθη. Αὐτὴ ἡ ὑπερβολὴ τῆς λατρείας, αὐτὴ ἡ δεισιδαιμονία, περὶ ἧς ποιούμεθα λόγον, ἐστὶν ἡ κυρία αἰτία τῆς ψευδομαρτυρίας· διότι ὁ ἀληθῶς σεβάσμιος προστάτης τῆς νήσου ἐπίσκοπος Αἰγίνης Διονύσιος ἐκρυψεν ἐν γνώσει καὶ οὐδέποτε ἐμαρτύρησε τὸν φονέα τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ. Οὕτω πράξις γενναία καὶ θαυμαστή, παρεξηγηθεῖσα, ἔσπειρε τὴν τοῦ

ψεύδους διαφθορὰν ἐν λαῷ οὐχὶ μικρὰ τὰ καλὰ κερτημένῳ.

Πρὶν ἢ ἐγκαταλίπω τὸ περὶ δεισιδαιμονίας κεφάλαιον καλὸν κρίνω νὰ μεταφράσω εἰς τὸν ἀντιγράψον τὴν παράδοξόν τινα διήγησιν, ἣν ὁ κατὰ τὰ 1794 — 1795 ἔτη ἐπισκεφθεὶς τὴν νήσον Σικελῶς Εὐερίος Σκρόφανις καταγράφει ἐν τῷ περὶ Ἑλλάδος συγγραμμάτι αὐτοῦ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς δεισιδαιμονίας τῶν Ἰωνίων. « Ἀνεμφεβόλω, ἀγαπητῆ μου Α. . . , εἶσαι πεπεισμένη ὅτι αἱ μᾶλλον εὐαίσθητοι γυναῖκες εἶναι κατ' ἀνάγκην καὶ μᾶλλον δεισιδαίμονες. Θαυμάζουσα τὴν Σκρῶ ῥιπτομένην εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν Κλοιλίαν διακολυμθῶσαν τὸν Τίβεριν, ἐφαντάσθης ὅτι δὲν ἀπαντῶνται πλέον γυναῖκες τοιούτου χαρακτῆρος. Λοιπὸν, μάθε τί ἐπραξεν ἐν Ζακύνθῳ νῆα κόρη ἰκανὴ νὰ πράξῃ τὰ μέγιστα, ἂν εἶναι μετὰ τῶν πάλαι Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων. Ἡ Ἑλένη Ματαράγκα, εἰκοσαετίας τὴν ἡλικίαν εἶδεν ἀποθνήσκοντα ἐν ὀλίγαις ἡμέραις νέον τινα τοῦ χωρίου αὐτῆς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀγαπήσει. Ἐμελλε νὰ νυμφευθῇ αὐτὸν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τῆς τῆ ἔδρασαν ἄλλον, λόγῳ συμφέροντος. Τὴν πρώτην μετὰ τὴν κηδεῖαν νύκτα, ἡ Ἑλένη εἶδε τὸ φάντασμα τοῦ ἐρωμένου ὄρθιον καὶ σιωπηλὸν παρὰ τὴν κλίνην τῆς. Εἶδε δ' αὐτὸ καὶ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην νύκτα ἀλλεπαλλήλως. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν φαντάζεται ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ πλανωμένου ἐρχεται καὶ ζητεῖ παρ' αὐτῆς βοήθειαν, διὸ παραγγέλλει καὶ ψάλλοντα ὑπὲρ αὐτῆς δύο λειτουργίας· διανέμει εἰς τοὺς πτωχοὺς ἄρτον καὶ χρήματα καὶ πέμπει δῶρον εἰς τὴν μονὴν τῆς Παραρίας ἐν ὧραιον παχὺ πρόβατον. Ἀλλὰ τὸ φάντασμα ἐξηκολούθει ἐμφανιζόμενον τακτικῶς, ἀντὶ δὲ τοῦ μεσονυκτίου, ὡς πρότερον, ἕκτοτε ἐνεφανίζετο εὐθὺς ὡς ἡ νῆα ἀπεκοιμάτο. Πῶς νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' αὐτοῦ; Ἡ δεισιδαιμονία τῇ χορηγεῖ τὸν τρόπον, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς.

» Νύκτα τινα, καθ' ἣν ὁ σύζυγός τῆς ἦτο εἰς τὸ γεινιάζον χωρίον, ἐγείρεται, ἀρπάζει σφυρίον καὶ καρφία, μεταβαίνει ἀνυπόδητος εἰς τὸ κοιμητήριον, ἐκθάπτει τὸ πτώμα τοῦ ἐραστοῦ καὶ καταφρονοῦσα τὴν δυσωδίαν καὶ τὴν σαπρότητα αὐτοῦ, ἀσπάζεται αὐτὸ ἐπανειλημμένως, βρέχει αὐτὸ διὰ τῶν δακρύων τῆς, τοῦ ἐμπήγει ἔπειτα τέσσαρα παχέα καρφία εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ, προσηλωσασα οὕτως αὐτὸ εἰς τὴν γῆν, ἐπανέρχεται εἰς τὸν οἶκόν τῆς καὶ διέρχεται ἡσύχως τὴν νύκτα· ἕκτοτε τὸ φάντασμα ἐπαυσεν ἐντελῶς τὰς ἐπισκέψεις του. Ὅποιον μίγμα πρωτοφανὲς τόλμης, δεισιδαιμονίας καὶ ἔρωτος ἐν τῇ πράξει ταύτῃ! φαντάσθητι τὴν νεάνίδα μετὰ τοῦ σκότους, πεφοβημένην ὑπὸ τοῦ φάσματος· ἰδὲ αὐτὴν ἐξερχομένην τῆς οἰκίας,

φηλαφοῦσαν περὶ τὸν τάφον τοῦ ἐραστοῦ τῆς, ἀνεγνωρίζουσαν τὸ πτώμα, πλησιάζουσαν καὶ ἐκθάπτουσαν αὐτὸ, ὑπομένουσαν τὴν ἀφόρητον δυσωδίαν του, ἐναγκαλιζομένην! . . ὄβριζουσαν αὐτό! . . ὁποῖαι συγκινήσεις! ὁποῖος ψυχρὸς ἰδρῶς! πόση ταραχὴ τῆς ψυχῆς αὐτῆς φοβουμένης μήπως καταληθθῇ ἐπ' αὐτοφόρῳ! Καὶ ἐν τούτοις ἡ γυνὴ αὕτη, ἢ ἡ εὐκισθησία ἤθελε πανηγυρισθῆ ἄλλοτε ἐν τοῖς θεάτροις τῆς Ἑλλάδος, μικροῦ δαίν ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου. Ἡ Ἑλένη ἐξεμυστηρεῖθη πρὸς τινα φίλην, αὕτη δὲ εἰς τοὺς γονεῖς τοῦ ἀποθανόντος, οἵτινες ἐσπευσαν νὰ καταγγείλωσι τὴν πρᾶξιν, ζητούντες κατὰ τινα παλαιὸν νόμον τὸν θάνατον τῆς νεκροφθοροῦ. Ἀλλ' ὁ προβλεπτής Βέμβος ἐκάλυψε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν νῆαν κόρην ἀντὶ δικηγόρου καὶ προστάτου. Ἀνεμφεβόλω ἦτο ἄξιος τῆς ἀρχῆς ἀπ' οὗ ἐγνώριζε τὴν ἄξιαν τῆς εὐαίσθησας.»

Τὴν ἑορτὴν ἢ τὸ παρηγῆριον ἐκκλησίας τινὸς πρὸ ἑβδομάδος πολλάκις, συνήθως ὅμως τὴν προτεραίαν ἢ πρὸ δύο ἡμερῶν, προαγγέλλουσι τύμπανον καὶ ἄσκαυλος εἰς τὰς ὁδοὺς περιηγόμενα καὶ μανωδῶς κροτούμενα, παρ' αὐτὰ δὲ δίσκος στρογγύλος ἀργυροῦς μετὰ προεξεχουσῶν καὶ ἀνεγλύπτων εἰκόνων, ὡς πάντες οἱ δίσκοι τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ζακύνθου, λείψανα τῆς Ἰταλικῆς κατὰ τὸν μεσαιῶνα τέχνης, περιφερόμενος ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν ἐξ ὧν βλέπει παρακύπτοντα γυναικεῖα πρόσωπα καὶ γυναικεῖαν χεῖρα ἐξερχομένην καὶ ῥιπτουσαν ὄβωλον, φαρδίνιον ἢ μικρικίνιον ἢ μισόν ἢ δαρδολίριον ἢ ὅπως ἄλλως θέλεις νὰ ὀνομάσῃς τὰ ἀνακρίθημα εἰς ἄκρον τετριμμένα καὶ ἀκατάληπτα ἐκεῖνα νομισμάτια ἄτινα ὑπὸ ἥττον τετριμμένην ὄψιν καὶ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν λεπτὰ οὐδὲ κἄν εὐρίσκεις ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι, καὶ δι' ὧν πλημμυρίζονται ἢ τε ἀγορὰ καὶ τὰ θυλάκια ἐν ταῖς Ἰονίαις νήσοις. — Οὐδαμῶς περιττὸν κρίνω ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα ἐν παρεμβάσει ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνώσεως, εἰς τῶν εἰς Κέρκυραν ἀποσταλέντων Ἑλλήνων χωροφυλάκων παρεφρόνησε, μὴ ἐννοῶν τὸν λόγον δι' ὃν τόσα ἀκατάληπτα ὀνόματα ἐδόθησαν εἰς τὰ Ἰόνια νομισμάτια· ἰάθη δὲ μόνον ἀπ' οὗ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ Στερεάν, μακρὰν τῆς ἐπιπλαβοῦς ἐπιδράσεως τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπὶ τὸν στρατιωτικὸν αὐτοῦ ἐγκέφαλον. — Sed ad propositum. Ἡ περιγοραία αὕτη μουσικὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα ταμπούρλοιακάρον περιέρχεται πᾶσαν τὴν μακροσκελῆ πόλιν ἐπαναλαμβάνουσα τοὺς αὐτοὺς ἤχους, ὑπ' αὐτῆς δὲ ταύτης κατὰ τὴν ἑορτάσιμον ἡμέραν ἐξεγειρόμενοι καὶ οἰστρηλατούμενοι σπεύδουσιν εἰς ὄρησιν καὶ πηδηματὰ οἱ πανηγυρίζοντες. Ἡ πανηγυρίζουσα ἐκκλησία στολιζέται ἀπ' ἑσπέρας δι' ἀνθέων, μυρσίνης καὶ

σμηκίων, παρὰ δὲ τὴν εἴσοδον αὐτῆς ἢ κατὰ τὰς προσόδους καὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν ἐγείρονται ἐκ σκευῶν ἀψίδες διὰ μυρσίνων κοσμοῦμεναι καὶ αὐταὶ, ἀνθέων καὶ σμηκίων, καὶ ἐξηρημένως φέρουσαι εἰκόνας πικτὸς εἶδους ἐρωτικῆς ἢ πολεμικῆς, κομήτων ἢ βουκόλων, ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν πιθανῶς δανειζομέναις πρὸς εὐτρέπισιν τῶν προσόδων τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἐν Ἀθήναις, τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα, τοιαῦται εἰκόνας δανείζονται εἰς τοὺς ἐκτιθέντας τὰς λαμπάδας αὐτῶν παντοπώλας. — Περὶ Ζακύνθου φίλου μου ἤκουσα ὅτι πολλοὶ τῶν παλαιῶν ἀρχόντων τῆς νήσου ἤρουντο νὰ παραδῶσιν εἰς τὴν αἰωνιότητα τὴν ἀριστοκρατικὴν αὐτῶν μορφήν διὰ τῆς γραφίδος, διότι πολλάκις εἶδον εἰκόνας ἄλλων μεγιστάνων ἀπὸ χειρῶν εἰς χεῖρας νὰ καταντήσωσι ν' ἀνακρηθῶσιν ἐν δημοσίαις πανηγύρεσι ἐξῶθεν τῶν ἐκκλησιῶν. Κατὰ δὲ τινα τῶν ἁγίων Πάντων πανηγυριῶν ἐξετέθη πρὸς τινὸν ἐτῶν ἀρχοντὸς τινος γέροντος ἢ φενακοφόρος εἰκὼν, ἣν οἱ κατιόντες, οἱ κληρονομηθέντες ἔπειτα τὸ τε λαμπρὸν ὄνομα καὶ τὴν ἐτι λαμπροτέραν περιουσίαν αὐτοῦ, σπεύσαντες κατώρθωσαν νὰ καταβιβάσωσιν. — Πῆσα ἡ ὁδὸς ἢ πρὸς τὴν ἐορτάζουσαν ἐκκλησίαν ἄγουσα καταλαμβάνεται ἀπὸ πρῶτας ὑπὸ τῶν δισκοφόρων τῶν ἄλλων τῆς πόλεως ἐκκλησιῶν, ὑπὸ παιδιῶν ὀρεγόντων πινακία εἰς τὰς ἐλεημονὰς τῶν διαβατῶν χεῖρας καὶ ἐξαιτουμένων μικρὸν τι νόμισμα ὑπὲρ τῶν κινητῶν ἐκ τραπεζῶν ἢ ἐδρῶν αὐτοσχεδίων βωμῶν, ὑπὸ ἐπαιτῶν παντὸς εἶδους τεινόντων τὴν χεῖρα πρὸς πάντας. — Ἐν τόπῳ ἔνθα τοιαῦται συνήθεται ἐπικρατοῦσιν, εὐεργετικὴ καθίσταται ἢ ὑπαρξίς μικρῶν χαλκίων νομισμάτων, καὶ διὰ τοῦτο ἐνταῦθα ὑπάρχει πλῆθος ἄπειρον μικρῶν ὄβωλων· δι' ἐνὸς φαρδίου ἐπισύρεις εἰς σὲ αὐτὸν τὰς εὐλογίας τοῦ οὐρανοῦ, — μὴ ζημιῶν αὐτὸν παρὰ πολὺ κατὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ἑκατονταπλασίου, — καὶ κηρύττεται ὑπὸ τοῦ ἐλεουμένου ἀληθῆς εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος ἂν ποτε, γενναιωδῶρα κινούμενος, ῥίψης εἰς τὴν προτεινομένην παλάμη παλαιὰν ἢ μεγάλην. — Τὰ παράθυρα τῶν παρὰ τὴν ἐκκλησίαν οἰκιῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας φαίνονται κεκοσμημένα ὑπὸ τῶν γυναικείων κεφαλῶν τῆς τε οἰκοδεσποίνης καὶ τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτὴν φίλων, αἵτινες, ἐν τοιαύταις ἡμέραις, ἀπὸ πρῶτας ἐξερχόμεναι μεταβαίνουν εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς, καὶ παρ' αὐτῆς μέχρι τῆς ἐνάτης ἢ δεκάτης τῆς νυκτὸς διαμένουσαι. Κατωτέρω θέλωμεν εἶδει πόσην σημαντικότητα ἔχουσιν αἱ πολύωροι αὐταὶ ἐπισκέψεις αἱ ἀπὸ ἐνορίας εἰς ἐνορίαν καὶ τμημάτος εἰς τμηματὰ ἐκ διαλειμμάτων γινόμεναι. Ἐν τούτοις συρρέουσι μὲν οἱ προσκυνηταί, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, κυρίως εἰς τὸ ἀνδρικὸν φύλον ἀνήκοντες, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τοὺς ῥῶθω-

νας τοῦ Ἁγίου ἢ τῆς Ἁγίας, *ἐλισσομένη περὶ κα-
πῶ* ἢ κνίσσα τῶν ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας ὀπρωμέ-
νων *τηγανιῶν*, ἀλλ' ἢ λαμπρότης τῆς πανηγύρεως
τὸ ἐσπέρας κορυφοῦται. Εὐθὺς ὡς τὸ λυκαυγὲς πυ-
κνωθῆ εἰς σκοτίαν πᾶσα οἰκία κενοῦται καὶ γυναι-
κειον πλῆθος χάριεν, καθάριον, φιλοκάλως ἐνδεδυ-
μένον διαπερᾶ τὰς ὁδοὺς τῆς Ζακύνθου μεταβαίνειν
εἰς τὴν πανηγυριν, ἐνθα ἀνήφθησαν μὲν φῶτα πολ-
λά, ἐδιπλασιάσθη δὲ ἡ δύναμις τοῦ φυσῶντος τὸν
αὐλὸν καὶ τοῦ τυμπανιστοῦ αἱ χεῖρες μανιωδῶς
κυμβαλίζουσιν, οἱ δὲ τῶν παστελλίων, τῶν τηγανι-
τῶν καὶ τῶν τραγαλίων πωληταὶ μόλις προφθάνουσι
νὰ ὑπηρετῶσιν εἰς τοὺς ἀγοραστάς. — Κατ' ἐμὲ, τὸ
γυναικειον τοῦτο πλῆθος εἶναι τὸ κύριον, τὸ ἀληθὲς
γλύκυσμα τῶν πανηγύρεων τούτων καὶ, μεταξὺ
πάντων τῶν τῆς ἐορτῆς κοσμημάτων, αὐτὸ μόνον
ἔλκει τῶν συρρέόντων τοῦ Ἀδάμ ἀπογόνων τὰ βλέμ-
ματτα, διότι πολλάκις αὐτὸ καὶ μόνον τὸ θέλητρον
καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς τὴν πανηγυριν εἴλκυσε,
ὡς εἰς ἀκρόασιν εὐάρεστον καὶ διδακτικὴν ἢ εἰς θέα-
μα κκαιοπρεπὲς καὶ τερπνόν. — *Μάσκουλα* δὲ καὶ
κώδωνες καὶ φωναὶ καὶ γέλωτες καὶ χοροὶ καὶ θό-
ρυθος παντοῖος καὶ αὐτὸν τὸν βαρὺν τοῦ τυμπάνου
ἤχον καὶ τὸν ὄξυν τοῦ ἀσκοῦ καλύπτει. Σ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΣΙΩΠΗΛΗ. Εἰς Χαμαδάν, πόλιν τῆς
Περσίας, ὑπῆρχε ποτὲ Ἀκαδημία ἔχουσα τὸν ἀκό-
λουθον κανονισμόν· «Οἱ Ἀκαδημιακοὶ ἀπαιτεῖται νὰ
σκέπτωνται πολὺ, νὰ γράφωσιν ὀλίγον, καὶ νὰ ὀμι-
λῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον.» Ἰνομάζετο δὲ
σιωπηλή, καὶ οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν Περσίᾳ λόγιος μὴ
φλεγόμενος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀποτελῆ μέ-
λος αὐτῆς. Ὁ δόκτωρ Ζεβ, συγγραφεὺς ἐξαίρετου
πονήματος ἐπιγραφομένου *Τὸ Φίμωτρον*, ἀκούσας
ὅτι θέσις τις τῆς Ἀκαδημίας ἦτο κενὴ, ἀνεχώρησεν
ἐκ τῆς ἐπαρχίας εἰς ἣν διέτριβεν, ἦλθεν εἰς Χαμα-
δάν, καὶ παρουσιασθεὶς εἰς τὴν θύραν τῆς Ἀκαδη-
μιακῆς αἰθούσης, παρεκάλει τὸν θυρωρὸν νὰ ἐγχει-
ρίσῃ εἰς τὸν πρόεδρον δελτίον φέρον τὰ ἐξῆς· «Ὁ
δόκτωρ Ζεβ ταπεινῶς ἐξαίτεται τὴν κενὴν θέσιν.»
Ὁ θυρωρὸς ἐγχειρίζει τὸ δελτίον, ἀλλὰ, ὅτε δόκτωρ
καὶ ἡ αἰτησίς του ἐφθασαν ἀργά, διότι ἡ θέσις εἶχε
πληρωθῆ. Οἱ Ἀκαδημιακοὶ ἐλυπήθησαν διὰ τοῦτο,
διότι μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχον δεχθῆ ἐν τῇ χορείᾳ
αὐτῶν ἑτερόν τινα εὐφραδῆ αὐλικὸν ὑποψήφιον, οὗ-
τινος ἡ ζωηρὰ καὶ χαρίεσσα εὐγλωττία διήγειρε τὸν
θαυμασμόν εἰς ὅλας τὰς συναναστροφάς· ἠναγκά-
ζοντο δὲ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἀποβάλωσι τὸν δόκτορα
Ζεβ, τὴν μάστιγα τῶν φλυάρων, καὶ ἄνδρα ὡς ἐ-

κείνον πεπαιδευμένον. Ὁ πρόεδρος μέλλων νὰ ἀναγ-
γείλῃ εἰς αὐτὸν τὴν μὴ παραδοχὴν του, εὐρίσκειτο
εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν. Σκεφθεὶς ὀλίγον ἔλαβε πο-
τήριον ὃ ἐπλήρωσεν ὕδατος, ἀλλ' εἰς τοιοῦτον τρό-
πον ὥστε μίξ περιπλέον σταγῶν ἤθελεν ὑπερεχειλί-
σει αὐτό. Ἐνευσε δὲ νὰ φέρωσι τὸν ὑποψήφιον, ὅστις
ἐνεφανίσθη ἡσύχως, ἀπλοῖκός καὶ κόσμιος. Ὁ πρόε-
δρος ἠγέρθη, καὶ μεταξὺ βαθείας σιωπῆς, οὐδὲ λέξιν
προφέρων, τῷ ἔδειξε θλιβερῶς τὸ ἐμβληματικὸν πο-
τήριον. Ὁ δόκτωρ ἐνόησεν εὐθὺς ὅτι δὲν ὑπῆρχε πλέον
θέσις κενή· ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῆ, ἐσκέπτετο
πῶς νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο· «εἰς περιπλέον δὲν βλάπτει.»
Ἰδὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ φύλλον ῥόδου κύπτει, τὸ
λαμβάνει, καὶ τὸ θέτει τόσον ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς ἐπι-
φανείας τοῦ ὕδατος ὅσον οὐδὲ ῥάνις νὰ χυθῆ. Εἰς τὴν
εὐφρᾶ ταύτην ἀπόκρισιν πάντες ἐχειροκρότησαν, ἠ-
θέτησαν τὸν κανονισμόν καὶ ἐδέχθησαν τὸν αἰτοῦν-
τα. Τῷ παρουσίασαν δὲ τὸ βιβλίον τῶν ἐγγραφῶν
ὅπου οἱ ἐκλεχθέντες κατέγραφον τὰ ὀνόματα αὐτῶν.
Ἐνεγράφη δὲ καὶ δὲν ἔμενεν εἰμὴ μόνον νὰ προφέρῃ
κατὰ τὸ σύνθηρος εὐχαριστήριόν τινα φράσιν. Ἀλλ'
ὁ δόκτωρ, ἀληθῆς σιωπηλὸς ἀκαδημιακός, πύχαρι-
στησε κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον μὴ ἐκφράσας
μήτε λέξιν. Ἐχάραξε τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν, (ἑκατὸν
ὄντων τῶν συναδέλφων αὐτοῦ), ἔπειτα θέσας μηδὲν
πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ, ἔγραψε κάτωθεν· — «Δὲν ἀξίζου-
σιν οὔτε πλείοτερον, οὔτε ὀλιγώτερον (0100).» Ὁ
πρόεδρος ἀπεκρίθη εἰς τὸν ταπεινὸν δόκτορα μὲ
ἄπειρον εὐγένειαν ὅσην καὶ εὐφροίνην, θεις τὸν ἀριθ-
μὸν *ἑνα* πρὸ τοῦ *ἑκατόν*, καὶ γράψας· — Ἀξίζουσι
δεκάκις πλείοτερον.» — (1100.) Φ. Α. Μ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἐξέτασον, θέλεις ἰδεῖ, ἀνήκω στὴν χημείαν,
Καὶ ἂν, ὡ φίλων ἀριστε, τὴν κεφαλὴν μου λάβῃς,
Σ' ἐπερικέκλωσα εὐθὺς εἰς ὄψας στιγμὴν μίαν,
Μάγον μὴ με ἐκλάβῃς.

Καὶ πάλιν ἂν ἐπιθυμῆς τὰ ἀφειβάντα μέρη,
(Τὴν μέσην καὶ τοὺς πόδας),
Νὰ λάβῃς, ἰδοὺ παρευθὺς ἡ τυχ' ἄλλου μὲ φέρει.

Ἵ τὰς Κυβερνήσεις ἔλας,
Ἵ τοὺς ὑπουργοὺς στοὺς βασιλεῖς
Καθίσταμαι πόρος ζωῆς.

Καὶ πάλιν ἂν τῆς λέξεως ταύτης τὸ πρῶτον γράμμα,
Θελήσῃς ν' ἀποβάλῃς,
Ἵ ἐνοίας ἔλας ἄλλης,
Ἐμπίπτω βαθὺ χάσμα.

Θέσθε ψιλὴν
Ἵ τὴν κεφαλὴν,

Ἐγὼ δὲ ὑψικέρυφος θε μένω εἰς τὴν γῆν. Φ. Α. Μ.